

ZADRUGAR

GLASILO NABAVLJALNE ZADRUGE VSLVŽBENCEV DRŽ. ŽEL.

Štev. 5

LJUBLJANA, 20. MAJA 1932.

Leto VIII.

Dr. Anton Korošec — šestdesetletnik

Dne 12. maja t. l. je praznoval šestdesetletnico rojstva ministrski predsednik v pok. gosp. dr. Anton Korošec. Nismo pozvani, da bi ob tej priliki ocenjevali vse javno delovanje slavljenca. Smatramo pa za svojo dolžnost, da posvetimo nekaj vrstic slavljencu kot zadrugarju!

Sigurno je, da je zadružni pokret med našim kmetiskim narodom na Spodnjem Štajerskem pred 25 leti z vstopom g. dr. Korošca dobil neumornega voditelja, ki je tekom 10 let dosegel ogromne uspehe. Rafajzovke so od leta 1905. do sve-

je tudi zasluga, da se je naše zadružništvo po ujedinenju združilo v centralno organizacijo vsega zadružništva; leta 1919 je bila ustanovljena Glavna zadružna zveza v Beogradu in za predsednika je bil izvoljen dr. Korošec.

Ni še danes čas, da bi pisali o veliki vlogi Glavne zadružne zveze za zadružni pokret med kmetiskim ljudstvom naše države. Prvo desetletje je bilo preveč burno, vendar lahko trdimo, da je Glavna zadružna zveza v

tovne vojne pronicale skoraj v vsako večjo vas in tako osobito ob severni meji pomagale k osamosvojitvi slovenskega kmetškega ljudstva izpod gospodarske nadvlade Nemcev.

Po smrti dr. Jan. Evangelista Krika je dr. Korošec stopil na čelo Zadružne zveze v Ljubljani, kateri še sedaj načeljuje. Njegova

vseh pokrajinah naše države ustalila zadružno idejo med širokimi sloji našega kmetskega ljudstva ter pripravila pot za lepšo bodočnost.

Tudi naš Savez nabavljalnih zadrug državnih uslužbencev je včlanjen v Glavni zadružni zvezi. Priznamo sicer, da se je od početka na naš Savez polagalo manj važnosti ter se nam je večkrat omenjalo, da je naše zadrugarstvo nekako prisiljeno in omejeno samo na stan drž. uslužbencev. To stališče pa je bilo samo prehodno in danes je naš Savez polnovreden in upoštevan član naše vrhovne zadružne instance naše Glavne zadružne zveze in je poklican, da v bodočnosti postane eden največjih konzumentov produktivnih zadrug našega naroda.

Slavljencu ob šestdesetletnici iskreno želimo, da bi ostal še dolga leta zdrav in čil na čelu zadružnega pokreta v naši državi. Slovenci smo pred vojno šele takrat, ko smo z zadružnim delom osigurali obstoj našega malega človeka, bili usposobljeni za obrambo naših narodnih in življenskih pravic. Tudi Jugoslavija bo sposobna, svojo svobodo, neodvisnost in bodočnost ohraniti, ako bo narod v zadrugah strnjen živel in delal po smernicah velike zadružne ideje.

Slavljencu-zadrugarju, voditelju Glavne zadružne zveze še mnogo let v prospeh in procvit zadružništva v naši državi!

Ivan Deržič:

O zadružni morali in zavesti

Letošnji občni zbor naše Nabavljalne zadruge je bil v več ozirih zanimiv in poučen. Dokazal je na eni strani, da je zadružna zavest med slovenskimi železničarji že zelo napredovala, na drugi strani pa je odkril tudi pojave, ki niso razveseljivi.

Zanimanje za ta občni zbor je bilo zelo veliko, kar je koristno in bi bilo vredno pohvale, ako bi bili motivi tega zanimanja vsepovsod odkritosrčni in dobri. Sigurno je, da je sistem občnih zborov tako velike zadruge, kakor je naša, da na občnih zborih odločajo delegati, pravilen in dober. Pravilno in pohvale vredno pa je tudi, ako se občnih zborov udeležuje v čim večjem številu članstvo. Dana mu je namreč možnost, da se samo prepriča o delu in poslovanju zadruge in tako dobi vpogled v njeno pravo stanje.

Za letošnji občni zbor se je po vseh progah vodila zelo velika agitacija z raznimi neosnovanimi govoricami. Razen tega je občni zbor imel odločati o pritožbah onih članov zadrugarjev, ki so se grobo pregrešili proti pravilom zadruge in je upravni odbor zadruge po pravilih bil primoran, izvajati konsekvence. V tem dejstvu je tudi iskati glavni vzrok za agitacijo in celo za grožnje pred občnim zborom.

Upravni in nadzorni odbor sta občnemu zboru in članstvu predložila pismena poročila tako pravočasno, da je sleherni delegat in član imel do-

volj časa in možnosti, ta poročila preštudirati ter se pripraviti za občni zbor s stvarnimi argumenti.

Kaj je pokazal občni zbor? Mirno lahko trdimo, da je ogromna večina delegatov pravilno presodila poročila upravnega odbora in v svoji kritiki iznesla razne pritožbe in nasvete, ki so po večini vredni upoštevanja. Iz te kritike pa je tudi lahko vsak objektiven udeleženec razbral, da so se delegati v celoti strinjali s pametnim in vestnim gospodarstvom vodstva zadruge. Iz govorov delegatov in tudi članov se more mirno zaključiti, da članstvo priznava, da je naša zadruga vzlic teški gospodarski krizi resno in smotrno vršila svojo združno dolžnost. To poudarja tudi obširno poročilo Savezovega revizorja, katero ugotavlja dejansko stanje in brez vsake rezerve pohvali, kar je hvale vredno in graja, kar grajo zasluži.

Da pri tako velikem obratu ni mogoče poslovati brez pogrēšk in nedostatkov, mora vsakdo razumeti in priznati. To je odkrito priznalo vodstvo, opisal je to revizor in presodilo in ocenilo je to pravilno navzoče članstvo skupno z delegati na občnem zboru.

To so priznali tudi zastopniki tako zvane opozicije ali kakor sami pravijo, čiste združne liste. Po vsej, mestoma skoraj divji agitaciji in gonji pred občnim zborom je marsikdo pričakoval, da bodo govorniki, delegati in člani, tako zvane opozicije na občnem zboru nastopili s takimi argumenti in takimi dokazili, da bodo s tem utemeljili svoj nastop zadnje mesece pred občnim zborom. In kaj smo doživeli? Prvič: aranžerji so poslali svoje prištaše in jih porazdelili med ostalo članstvo, da bi na ta način dosegli kak efekt. Drugič: govorniki iz vrst članstva in delegatov, ki so govorili v imenu opozicije, niso vedeli ničesar pozitivnega povedati, niti ene točke poročila upravnega odbora izpodbiti. Tretjič: nekateri člani, zastopniki opozicije, so hoteli z razgrajanjem in vpitjem občni zbor motiti.

Zakaj so to naredili? Ako se presodi dejansko stanje mirno in objektivno, je možen samo ta zaključek, da so hoteli z vpitjem in izigravanjem kakor tudi vplivom na članstvo in delegate zakriti ono, kar so sami zagrešili in vsled česar so bili pozvani na odgovor.

V čem je spor? Ako že imenujemo dejstvo, da je en del članov grobo kršil pravila, za spor, potem je ta spor samo na njihovi strani. Za resnega in pravega zadrugarja — člana naše zadruge je točno spoštovanje združnih pravil izven vsakega spora. Vprašamo, ali je združljivo z združno zavestjo in moralo, če je slovenski železničar član naše zadruge, obenem pa ustanovi za slovenske železničarje drugo zadrugo, s čimer deluje proti svoji lastni železničarski zadrugi? Zakaj ni prej izstopil iz naše zadruge, če se mu je v tej zadrugi delala kaka krivica? Delež, ki ga je vplačal, dobi po združinih pravilih nazaj! S tem bi bile vezi takega člana naše zadruge napram tej možato in pošteno končane, v novi zadrugi pa, katero je so-ustanovil na drugi podlagi, mu je dana prilika, da pokaže, kako se mora v zadrugi pravilno delati v korist članstva in stanu! Ločitev bi bila na ta

način poštena, odkritosrčna in možata. Vsak bi tako možatost spoštoval in čisto sigurne uspehe v novo ustanovljeni zadrugi pravično ocenil in cenil.

To pa, kar se je naredilo, ko je ena skupina slovenskih železničarjev — članov naše nabavljalne zadruge — radi svojega svetovnega naziranja in političnega prepričanja ustanovila še svojo posebno zadrugo z naslovom bivše »Gospodarske poslovalnice« ter pričela s tem delati proti naši zadrugi v znaku tako zvane opozicije, pač noben zadrugnik katerekoli smeri ne more in ne sme odobravati, ker tako početje nima ničesar skupnega z zadrugnimi načeli.

Ta borba se je vodila že par let s strani tako zvanih predstavnikov opozicije. Po progi se je povsod skrivnostno govorilo o slabem poslovanju naše zadruge: da ima slabo robo, previsoke cene itd. itd. Te govorice so bile največkrat neosnovane, ker se nikdar niso doprinesli konkretni dokazi. Sigurno je, da je večkrat pri poslovanju in dobavi potrebščin za članstvo na progi kak član dobil slabše blago. Vendar se je s strani vodstva zadruge na pritožbo vsaka zadeva takoj obravnavala in so se nedostatki odpravili in se je tudi eventualna škoda poravnala. Vsak pameten človek mora vendar priznati, da pri tako velikem obratu zadruge pogreški niso izključeni. Treba jih je ugotoviti, točno prijaviti in sigurno mora vodstvo zadruge storiti vse, da take pogreške odpravi. Dolžnost vsakega člana zadrugarja je, da stoji vodstvu zadruge odkrito ob strani ter mu pomaga pri odpravi nedostatkov. Vodstvo zadruge je pri vsaki priliki apeliralo na članstvo v tem smislu in resnici na ljubo lahko trdimo, z uspehom. Ogromna večina zadrugarjev vrši te svoje dolžnosti v korist vseh.

Nikdar pa zadruga dosedaj ni dala povoda, da bi s kakimi konkurenčnim ukrepi proti tako zvani »Gospodarski poslovalnici« provocirala spore. Nikdar tudi članstvo naše zadruge, ki po mnenju tako zvane opozicije predstavlja večinsko diktaturo, ni napadalo poslovanja te »Gospodarske poslovalnice«. Kaj bi rekli gospodje sodrugi, če bi tako zvani »Zvezarji« pričeli agitacijo proti njihovi Gospodarski poslovalnici?

Upravni odbor in letošnji občni zbor sta situacijo popolnoma razčistila. Zakon o naših zadrugah nalaga točne pravice in dolžnosti. Pravila so osnovana na tem zakonu. Zadruga z vsem svojim članstvom sme in mora poslovati in graditi gospodarsko osamosvojitev samo na osnovi pravil in zakona. Ako se kdo pregreši, se morajo izvajati konsekvence! Ne sme se dopustiti dvojna morala, da bi bil kdo obenem član naše železničarske in še kake druge konkurenčne železničarske zadruge. To spoznanje je tako splošno in tako pravično, da ne pripušča nikakih kompromisov.

To spoznanje mora tudi nas slovenske železničarje pri vseh naših sklepih voditi, ker sicer nikdar ne bomo dobri in pravi zadrugarji. To pa hočemo in imamo za to vse potrebne attribute.

Letošnji občni zbor je to osnovno načelo zadrugnega dela in zadrugar-ske skupnosti nedvoumno in točno povedal in potrdil. Ni in ne more biti v naši zadrugi več ali manj vrednega članstva. Pogoj je samo ta, da vse

članstvo priznava in spoštuje glavno načelo. Dokler pa hoče kdo z ignoriranjem osnovnega načela in morale zahtevati za sebe posebno izjemno stališče, potem se mora najti drugi, ki mu to prepreči, sicer se tako zadružništvo mora v nemorali zrušiti.

Slovenski železničarji smo z dosedanjim delom v naši Nabavljalni zadrugi dokazali, da hočemo z odkritosrčnim in skupnim delom vseh tovarišev delati za svoj stan in njega gospodarsko okrepitev. Pri tem delu ni bilo nikdar spora glede osnove zadružnih načel. Vsled tega se je naša Nabavljalna zadruga tudi tako lepo razvila v korist nas vseh. Od te poti ne bomo odstopiti, ker bi to bila gospodarska propast našega stanu. To spoznanje je med slovenskimi železničarji splošno, zavest zadružne skupnosti je tako močna, da je nihče več porušiti ne more. Zadružna ideja si je dokončno priborila zmago med slovenskimi železničarji!

Izgleda pa, da pojmi glede zadružne morale pri vseh naših članih še niso popolnoma razjasnjeni. Letošnji občni zbor je tudi odločil in dal edino pravilne smernice. Na nas je, kedaj bo tudi zadružna morala dokončno zmagala. Če smo tovariši in v prvi vrsti pripadniki enega nedeljivega stanu in če bomo iz naših gospodarskih ustanov izločili razne vplive svetovnih in verskih naziranj ter raznih političnih vidikov, potem bo tudi ta boj za pravilno zadružno moralo v najkrajšem času dobojevan.

Občni zbor je ob pritrjevanju tudi onega članstva, ki je prišlo mogoče z drugačnimi pogledi na zborovanje, manifestiral nedvoumno, kakšna naj bo zadružna morala. Po teh smernicah delajmo vsi — delali bomo za nas same in za gospodarski napredek našega stanu.

E. T.:

Zakaj smo zadrugarji?

Ni zadosti, da si pripovedujemo le o pravicah in dolžnostih zadrugarjev, kajti zadrugarstvo ne rabi sugestije in reklame. Zadružništvo hoče razumevanja. V to svrho pa smo vsi poklicani, da si vedno zopet predložimo cilj in smotrenost zadružnega gibanja in da se v težkih dneh bodrimo med seboj, kažoč na nujnost, s katero silijo dogodki k novim oblikam socialnega gospodarstva, predvsem k zadružništvu.

Nima vsakdo časa niti priložnosti, da bi se poučil iz obsežne strokovne literature. Ne bo torej odveč, če se v kratkem in neprisiljenem razgovoru pomenimo o naši skupni stvari.

Vse nas prevzame hrepenenje po boljši bodočnosti, ko gledamo bedo v domovih svojih tovarišev in vsi čutimo, da pri današnjih razmerah ne bo mogoče udušiti nezadovoljstva in temnega čuta zapuščenosti, ki je zavladala v človeški družbi. Saj vemo, da je na tem našem svetu vsega zadosti, da bi lahko bilo dobro vsem, da bi lahko vsak imel vsega, česar potrebuje. Le prav razdeljene niso dobrine med ljudi.

Zdravi pameti in vsem zahtevam pravičnosti se roga sedanji gospodarski red. »Saj ima le tedaj smisel zbirati in množiti kapital, če zadobiš s tem oblast nad drugimi ljudmi ter jih lahko udinjaš svojemu stremljenju po čim večjem dobičku. Tudi ne igra pri pridobitnem gospodarstvu prav nobene vloge, ali in v koliki meri ustrezajo njegovi pridelki oziroma izdelki človeškim potrebam vobče. Odločilen in merodajen je edinole pridobitek, ali z drugim izrazom, čisti dobiček gospodarstva odnosno podjetja.« Te ugotovitve znanstvenika nam jasno predočujejo nenravnost temeljnega principa našega pridobitnega gospodarstva, ki mu je »neposredni namen in cilj kolikor mogoče velik ter obilen denarni pridobitek«. Mi hočemo svobodnih ljudi, nočemo hlapcev in sužnjev. Ne odpovedujemo pa le suženjstva ljudem, tudi denarju odpovedujemo pokorščino. Ker je nemoralno vsako hlapčevstvo, ker je absurd hlapčevanje razumnega človeka mrtvemu denarju. Če pa nočemo sužnjev in hlapcev, moramo stremeti za tem, da se naš gospodarski red obrne, da se kapital podredi skupnosti, in da hkratu služi in gospoduje vsem in vsakemu.

Svoboda v izbiri dela, potrošnje in zasebne lastnine je geslo zagovornikov zasebnega gospodarjenja. Taka popolna osebna svoboda pa je istovetna z anarhijo. Nekontrolirani lov za dobičkom žene ljudi v strastne konkurenčne boje, neurejenost trga je kriva produkciji preko potrebe, poskusi držav, da bi v tej brezmejni svobodi gospodarsko podjarmile svoje sosedo, so zakrivili svetovno vojno, ta sramotni pečat našega veka. V popolni svobodi zasebnega gospodarjenja je iskati vzrokov vsem gospodarskim krizam in potresom, tu so položeni temelji našemu času vseobče brezposelnosti in obubožanja, ko so v rokah poedincev nagromadena dobesedno neizmerna bogastva. Ni mogoče in je tudi nepotrebno zbrati venec vseh brezštevilnih krivic, ki izvirajo iz načela brezpogojne osebne svobode v gospodarstvu. Taka izbira bi nas le razdražila, mesto da bi vzbujala naša konstruktivna stremljenja, naše želje, da nekaj ustvarimo. A zadrugarji smo stvaritelji.

Ne moremo verjeti zagovornikom današnjega reda, ki nas poskušajo prepričati, da je »najboljši in celo edini možni splošni način gospodarjenja obstoječi kapitalistični sistem«, ki je ves naravnan edinole na profit in ki zato ocenjuje pravico do obstoja vsakega obrata le po njegovi dobičkanosti. Z ozirom na brezmejno gorje, ki ga je povzročil lov za profitom, ne moremo priznati slednjega kot dobro in uspešno gonilno silo v socialnem gospodarstvu.

Spoznamo potrebo, da se korist poedincev podredi koristi vseh, hočemo, da se uveljavi socialna pravica in pravilno pojmovana svoboda posameznikov in posameznih skupin v človeški družbi.

Kakšna pota so možna, da se doseže ta naša zahteva? Ali naj poslušamo one, ki nam svetujejo, da je treba poseči po radikalnih sredstvih, pa naj bi tudi začasno nastal prevrat s kakršnimikoli trenutnimi posledicami.

Vsaka oblika gospodarstva je živ organizem, ki vzklije, se dvigne, cvete, nosi sad in usahne. Vse naše gospodarsko življenje je drevo, razne oblike gospodarstva so veje na njem. Če pa je tako, vemo, da vej ne smemo odžagati brez škode za celo drevo, dokler zeleni in cvete. Umen gospodar odžaga vejo takrat, ko soki mirujejo v njej. Miru zahteva vsak organizem, da se lahko razvija. Vihar zlomi mlado drevo, ki nikdar več ne požene tako lepo, starega pa s koreninami izruje. Ne moremo torej verjeti onim, ki nam svetujejo, naj odžagamo drevesu cvetoči vrh, naj s silo uničimo kapitalizem v današnjem redu. Mi vemo, da človeške družbe preko noči ni mogoče spremeniti.

Gospodarsko življenje je akord, oblike gospodarstva so strune, ki v njem pojo, ene jačje, druge slabeje. Enim sila zvoka raste, drugim pojemoma. Gledamo bujni razcvit kapitalizma, zraven njega domače gospodarstvo iz pradavnine, kmetско gospodarstvo in obrt. Vedno jačje pa se oglašča zvok zadrugarstva v ubranem akordu. Zadružništvo hoče človeško družbo preobraziti postopoma, v odločni tekmi s kapitalizmom. Kar je boljšega, bo zmagalo.

Nekateri nacionalni ekonomisti, ki so zavzeti ob pogledu na lepoto in smotreno prepreženost vseh najrazličnejših interesov in teženj v kapitalističnem sistemu, nas uče, da zadruga niso gospodarske edinice z lastnim ciljem. Samo sredstva za neznatno olajšanje bremena, ki ga je naložilo življenje najbednejšim, vidijo v njih. In resnično se zazdi na prvi površni pogled, da je zadrugarstvo zmes najrazličnejših celo nasprotujočih zahtev. Ne vemo, kako naj n. pr. spravimo v sklad zahteve nabavljajlnih zadrug in stremjenja različnih proizvajalnih zadrug. Zdi se nam skoraj, da ima vsaka oblika zadrug svojo lastno teorijo in svoj način poslovanja. A zgoraj smo videli, da zadrug ne smemo presojati le z ozirom na njihove pople. Pojem »zadruga« je zasnovan bolj široko. Zadružništvo je tudi oblika našega socialnega življenja. Zadružno gibanje ni samo nekaj zunanjega, temveč pomeni radikalno spremembo ustanov in nazorov človeške družbe, popolno spremembo gospodarskih oblik.

Zakaj smo torej zadrugarji? Ne, da uničujemo eksistenco malim trgovcem, ne da lepimo samo obliže na rane, ki jih seka današnji gospodarski red na socialnem telesu! Hočemo splošne blaginje, hočemo resnične svobode in pravice. Hočemo miru, ki je temelj vsemu razvoju dobrega. Zato smo zadrugarji.

S. Č.:

Kaj bo z našim denarjem?

Že dobrega pol leta se govori pri nas več ali manj na skrivnem o možnosti inflacije, v zadnjem času se že javno razpravlja o tem vprašanju. Člani nas vprašujejo za svet, kaj naj napravijo, ali naj še nalagajo denar v hranilnico, ali naj ga dvigajo, ali naj ga zakupijo itd.

Tu se ne da prorokovati in napovedovati, da se pa poučiti in povedati, kako naj delamo vsi, da ne bomo imeli skrbi, kaj bo z našim denarjem.

Predvsem se moramo vprašati, kaj je denar? Proučiti je treba bistvo denarja.

Denar je v prvotnem smislu posredovalni predmet za izmenjavo dobrin, ki se lahko in vedno zamenja za blago, ki ga rabimo. Stari Rimljani so imeli za plačilno sredstvo živino. Ta »denar« so spravljali v stajah, in kadar so rabili potrebno blago, so dali zanj živino. Naši predniki, stari Slovani, so imeli kot plačilno sredstvo platno, ki se je zamenjalo za blago. Od tod beseda »plačati«. Platno je bilo že bolj praktično plačilno sredstvo, lažje se je spravljal, lažje prenašalo in se ni pokvarilo. Platno, to je bila dota še naših dedov in mamic. Kot najbolj praktično plačilno sredstvo pa se je obnesla in povsod uveljavila kovina; v začetku železo in baker, pozneje srebro in zlato.

Razni teoretiki so nasvetovali, naj se uvede kot valuta žito, nakaznice za jelo, za delo itd. Po teoriji Karola Marksa naj bi se ukinila zlata denarna veljava in mesto nje uvedlo — delo, nakaznica za delo. To so preizkusili v boljševiški Rusiji, dobivali so plače v nakaznicah za obed, za obleko, recimo za 60 ur dela po zidarjih ali podobno. Tudi to se ni v praksi obneslo, ne moremo si misliti in predstavljati tako kompliciranega življenja.

Obveljal je stari denar, zlato oziroma bankovci, ki so kriti z zlatom. Bankovec je obveznica bankovčne banke, s katero se le-ta zavezuje, da izplača vsakemu, ki predloži bankovec, označeno vsoto v »denarju«. Tako čitamo na bankovcih naše Narodne banke, da »plača donosilcu 10 ali 100 Din v metalni zakonski moneti.« Ni treba, da so bankovci kriti z zlatom v 100%, v praksi zadostuje, da je kritja 25 do 40%, ostalo mora biti krito z menicami, devizami (inozemskimi menicami) solidnih zavodov in firm, in so tedaj ti bankovci tudi zlata vredni.

Naša Narodna banka izdaja tedensko poročila, kako in v koliko je krita z zlatom, z devizami in ta poročila čitamo v našem dnevnem časopisu. Narodna banka je tedaj pod kontrolo države, delničarjev, ki so založili zlato ali druge vrednosti, in slednjič pod kontrolo javnosti, vse iz razloga, da ima ljudstvo zaupanje v banko in njen denar.

Denar pa je treba zavarovati še na razne druge načine. Zavarovati se mora pred državo, da se preveč ne zadolži pri lastni bankovčni banki, treba je izbrati potrebna in previdna sredstva, da ne uhaja zlato čez mejo, ampak da ostane doma.

Predvsem mora biti tedaj državni proračun posamezne države aktiven. Državna trgovska in plačilna bilanca morata biti aktivni, tako, da ostane po končnem obračunu plačil z zunanjimi državami, ki se vrše v zlato, zlato še vedno doma.

Domače zlato in denar naj se zadrži doma z dovolj visoko obrestno mero in gospodarska politika države mora biti tako usmerjena, da omogoča porast dobrin. Investicije vsake vrste naj bodo pametne, racijonelne;

pa naj se investira denar v stroje, tovarne, železnice, v melioracijo zemlje, v povzdigo poljedelstva, za šole, ceste, kanale, javne stavbe ali podobno.

Povrnimo se na bistvo denarja. Denar naj bo posredovalni predmet, za katerega dobim vedno lahko isto vrednost, kot sem dal za denar. Pa naj bo to zlato ali bankovec, žito ali platno, ali naj bo to nakaznica za prehrano, stanovanje itd.

Kako, kdaj in zakaj lahko izgubi to plačilno sredstvo na svoji vrednosti? Sedanje plačilno sredstvo lahko izgubi na vrednosti, če vedo ljudje, da ne dobe za bankovec toliko zlata kot je napisano, če je več bankovcev natiskanih kot je kritja.

Denar pa izgubi na svoji praktični vrednosti tudi, če ga ne rabiš, če ga držiš doma, v nogavici. Tak denar je toliko, kot če bi držali stari Rimljani par stotisoč govede v hlevu, pa bi je nobeden ne užival, kot če bi imeli naši pradedi cele sklade platna nakopičenega v kleti, pa bi ga ne smel nihče rabiti in nositi, kakor če bi imel nakaznic za 200 oblek, pa nobene ne vzameš, milijon bušlov žita spravljene, pa ga ne daš med ljudi.

Imeli bi lahko mesto sedanjih pet, celih sto milijard bankovcev, kritih z zlatom, pa če bi jih držali doma v nogavicah, ali zakopali v zemljo, je ves ta denar brez praktične vrednosti. Denar je izmenjalno sredstvo, je kot kri, kakor električni tok. Ima svojo vrednost samo, če kroži, če se z njim zamenjava, kupuje. Če danes kdo vpraša, kaj bo z denarjem, ali bo inflacija ali ne, mu lahko odgovorimo: Če se bo držal denar doma, v omari, v nogavicah, potem mora priti do inflacije. Če se skrije nakaznica za živež, se je skrnil tudi živež, če se odtegne prometu nakaznica za zlato, je toliko, kot da je zlato zakopano.

Kako naj bi si v tem primeru pomagala banka, ki je izdala bankovce? Kako naj si pomaga javnost, država, ki rabi v svojem gospodarskem življenju krvi, obtoka plačilnega sredstva? Tiskala bo enostavno nove bankovce preko predpisanega kritja. S tem je šele podan povod, da zgubi ljudstvo zaupanje, denar pa svojo vrednost. Začel se bo beg od denarja, prišel bo potem na dan tudi dobri denar, ki je sedaj skrit doma in bo povečal zmedo. Kje in kdaj se ustavimo — tega nihče ne ve.

Sedanja gospodarska kriza je več ali manj posledica prejšnjih grehov v gospodarstvu. Danes ni čas, da bi rekrimirali in naštevati te grehe, danes je treba delati in rešiti, kar se dá rešiti. In rešiti se dá mnogo — vse! Pouzdaj se use i u svoje kljuse!

Zaupanje in še enkrat zaupanje! Imeli smo pred leti inflacijo v nasledstvenih državah, v Nemčiji, v Italiji, Franciji; denar je padel na desetine, tisočinko svoje vrednosti, izgubili so nižji sloji vse svoje premoženje, profitirali so le nekateri, ki so imeli dolgove, navidezno profitirali, v glavnem so pa izgubili vsi. Mali hranilec je zgubil razen svojega premoženja veselje do dela in varčevanja, kdor je profitiral, pa je izgubil čut in občutek o pravi vrednosti denarja: Kakor pridobljeno, tako izgubljeno. Navadil se je živeti lahkomišno, potratno. Poglejte danes nekdanje vojne dobičkarje

— večina je še bolj revnih kot so bili prej. Zapravili so denar, pa tudi ne znajo več živeti od dela svojih rok.

Zlih posledic inflacije se zaveda vsaka država in zato brani tako krčevito svojo valuto, vrednost svojega denarja. Brani moralno malega človeka in ohraniti mu hoče zaupanje, ki ga je tako težko pridobil po inflaciji v letih 1919—1925.

Zaupanje! Kako je padel v letu 1925 francoski frank; vse je bežalo pred njim, kupovali so tuje valute, kar je prišlo pod roke, so kupovali. Ko je prišel na čelo finančnega ministrstva mož železne volje, Poincare, se je zaupanje v frank vrnilo in danes je Francija bankir Evrope ter ima zlata v izobilju. Štedili so, pametno gospodarili.

Vsi znaki kažejo, da so tudi v naši državi odločni, da branijo naš dinar. Redukcija plač, omejitev uvoza, devizna zapora, drakonične kazni za one, ki izvažajo denar, zlato ali devize; vse to nam dokazuje, da se ne pripravlja inflacija, temveč, da se hoče prebresti za vsako ceno sedanja kriza, ki je predvsem kriza zaupanja.

Če danes kdo naših članov vpraša, kako naj gospodari, ali naj še hrani, ali naj svoje prihranke nalaga ali spravi denar v blago, ali naj se zadolži, da bo pozneje z lahkoto odplačeval številke sedanjega dolga, tedaj mu moremo dati samo nasvet, ki velja za človeka: Delaj, kot da bi živel večno, imej vse svoje stvari v redu, kot da bi moral umreti jutri.

Špekulacija na dolg in njega lahkotno odplačevanje je špekulacija, nenaravno in nezdravo gospodarstvo, ki se povečini maščuje. Lahko-miselno zapravljanje je samo na sebi izguba, ki ti ne prinaša nikdar koristi, pač pa škodo.

Nalaganje denarja v realitete, v obleko, pohištvo itd.? Kar in kolikor rabim in imam v načrtu, da si omislim, to kupim. Če imaš dovolj denarja da si zidaš hišo, zidaj si jo, denar gre spet med ljudi, zidarje, tesarje, od tam do kmeta, v trgovino. Če rabiš obleko, kupi si jo, denar gre v trgovino, od tam spet med ljudi, med producente, med delavce tekstilnih tovarn, od tam do kmeta, ki prodaja živež, od tam v davkarijo, v državno blagajno, ki nam daje plače. Če imaš preveč denarja, daj ga v hranilnico, tam dobi posojilo, kdor si zida hišo, ali si kupi njivo, denar kroži spet in daje življenja in živeža vsem.

Kdor pa zadrži denar v nogavici, ta zadržuje tok te krvi, ta škoduje drugim, pa tudi sebi.

Zakaj ga zadržujejo? Nimajo nikakega načrta, ne vedo kam z denarjem, kaj bi kupili in čakajo neodločno, da še v zadnjem trenutku zgrabijo in kupijo, kar jim pride pod roke.

Nastala je pri nas mala panika. Ljudje so začeli kupovati nepremičnine, njive, parcele, hiše. In plačujejo danes že do 30% več kot bi plačali normalno ali pred pol letom. Morda so zadeli prav, morda pa so se vrezali. Lahko se zgodi tudi sledeče: Država ne odneha od sedanje politike, ne dopusti inflacije. Da pa pridejo do denarja, bodo začeli denarni zavodi izter-

javati dolžne vsote, recimo za premičnine, nepremičnine. Šle bodo na boben hiše, nepotrebni predmeti, klavirji, luksuzna pohištva, zlatnina itd. In takrat se kupi prav poceni.

Težko je prerokovati, kaj bo. Nasvet, ki ga lahko damo vsem, je: živimo normalno, ne izgublajmo razsodnosti, štedimo še nadalje, v najslabšem primeru nam ostane koncem vsega umetnost, da znamo živeti z malimi prejemki. In ta umetnost je tudi mnogo vredna.

Če bi imeli ta pogum in tako zavest tudi tisti krogi, ki imajo res denar in mnogo denarja, potem bi ne bilo krize in ne bi bilo treba razpravljati o tem, kaj bo z našim denarjem.

Kapital je največja kukavica, največji bojazlivec! Te lepe besede je izrekel na naši skupščini delegat Zveze nab. zadrug. Kapital, t. j. kapitalisti nam povzročajo toliko zmede, toliko nezdravih pojavov v gospodarskem življenju.

Naša usoda leži v naših rokah. In spet moramo tu poudariti razsodnost naših železničarjev. Če bi bili vsi tako disciplinirani in razsodni, kot je naš mali človek, bi ne bilo te zmede. Naša kreditna zadruga ima denarja dovolj, ima ga celo v preobilici, da danes ne ve kam z njim. Več je vlog kot pa je prošenj za posojila. In vkljub znižanim prejemkom se še vedno pri-glašajo novi vlagatelji, le malo jih odpoveduje ali znižava sedanje mesečne prispevke. Pri taki samozavesti in zaupanju mora država preboleti sedanjo krizo. Naj bi bilo le dosti posnemalcev!

Dr. L. Benko:

Idejni temelji socialnega vprašanja

(Nadaljevanje.)

Moj zaključek v zadnji razpravi, da lahko vpliva človeški duh neod-visno od vsakokratnih ekonomskih razmer na razvoj gospodarskega življenja, se je morda zdel prenagel in premalo utemeljen. Zato se še enkrat povrnem k temu vprašanju.

Mislimo n. pr. na tiste učenjake, ki so se ločeni tako rekoč od vsega sveta bavili v svojih laboratorijih z znanstvenim raziskovanjem, recimo fizikalnih, kemičnih in drugih prirodnih zakonov samo radi tega, da jih spoznajo in ne, da jih kakorkoli izkoristijo. Čim pa so svoja raziskovanja z uspehom zaključili, je prišla tehnika in uporabila ta spoznanja v čisto praktične svrhe, kar je imelo večkrat za gospodarsko življenje nepregledne posledice. Kako naj iščemo v teh in takih primerih razlogov za duševni napredek in njega vpliv na spremembe v gospodarskih prilikah zopet v materialnih, ekonomskih činiteljih? Razen tega zadene Marxovo teorijo isti ugovor kakor Comtejevo: nobena namreč ni v skladu z že rečeno zgodovinsko istinitostjo, da je napredoval in se razvijal človeški duh tudi v dobah najhujšega gospodarskega propadanja in narobe.

Ne moremo in ne smemo torej izločiti iz obilice raznih faktorjev, ki pogajajo razvoj človeške družbe, niti duha niti materije. Pravim obilice faktorjev. Teh faktorjev je torej še več. Takoj bomo spoznali še enega.

Nujni zakoni ali svobodna volja?

Marx je materialist, Comte intelektualist. Prvi je baziral svoj nauk na tisto filozofijo, ki zanika svojevrstnost duševnosti; Comte je to duševnost priznal, poudarjal pa je samo eno njeno stran, t. j. razum, intelekt. Toda človek nima samo razuma, v vsem njegovem udejstvovanju ga vodijo tudi goni, čustva in volja. V čem se pa vse to razločuje od razuma?

Z razumom spoznavamo resnico s tem, da preudarjamo posamezna dejstva, jih družimo in vežemo logično v nove spoznatke. Goni nimajo spoznavne funkcije. Gon samoohranitve n. pr., ki ga ima žival in človek skupno, ni spoznavanje, nego samo neka instinktivna nezavestna sila, ki varuje človeka in žival pred nevarnostjo in propastjo. Narava, oziroma njeni zakoni skrbe za to, da posamezne vrste živih bitij ne izumrjejo, pri čemer se poslužuje seksualnega gona, gona po družnosti, t. j., da žive nekatera bitja iste vrste v skupnosti (človek, čebela, mravlje) itd.

Tudi čustva, ki jih priznavamo — ne vem, s kakšno upravičenostjo — navadno samo človeku, so faktorji, ki posegajo prav živo v potek in razvoj življenja, posameznika in družbe. Mislimo si n. pr. samo, da bi človek ne poznal ljubezni in sovraštva, čustva, naslade, ugodnosti itd., ali ni jasno, da bi bila tedaj slika človeške družbe popolnoma drugačna? Že stari grški filozofi so spoznali to resnico in učili, da sta ljubezen in sovraštvo odločilna faktorja v vesoljnem procesu.

Volja! Niti njej ne moremo priznati, da se obrača vedno tja, kamor kaže razum. Video meliora, proboque, deteriora sequor (vidim, kar je dobro, in odobravam to; delam pa, kar je slabo), pravi stari pesnik. To se pravi: človek spozna mnogokrat s svojim razumom, kaj bi moral storiti, toda ne stori tega, volja njegova se odloči za nasprotno dejanje.

Vidimo torej, da so v naravi človekovi še razne druge gonilne sile, ki se uveljavljajo in vplivajo na njegovo dejanje in nehanje in te sile se odražajo tudi v kolektivnem subjektu, t. j. v razvoju družbe.

Na vsa ta dejstva je mislil H. S p e n c e r, ki je osnoval nov nauk o razvojnih zakonih človeške družbe. Njegova b i o l o š k a š o l a uči: človeški instinkti, goni in čustva, so odločilni v vsem njegovem razvoju. Le-ti vodijo človeka v njegovem boju za obstanek, v skladu z njimi se vršijo njegova dejanja, sledi jim in mora jim slediti, ker so instinkti, goni, čustva in strasti življensko (biološko) nujni in zakoniti — in zakonom se mora vse pokoravati.

Nadalje uči biološka šola, da je razvoj in proces z vidika omenjenih zakonov enak pri človeku-poedincu in človeški družbi. Človeški organizem ni enovit. Ima razne organe, ki opravljajo vsi določeno delo, in sicer v takem medsebojnem sporazumu, da služi vse njih delo v prid celotnega organizma.

Nekateri organi skrbe n. pr. za prebavo, drugi za krvni obtok, zopet drugi za izločitev porabljene snovi itd. Človeška družba je v svoji celoti istotako organizem. Tudi ona ima razne organe, ki imajo nalogo in dolžnost, da vršijo v prospeh skupnosti odrejena dela. Ti organi so n. pr. razni sloji.

Nam ne gre pri presoji pravilnosti Spencerjevega nauka toliko za vprašanje, da-li je človeška družba res z ozirom na svojo notranjo strukturo in svoj razvoj podobna organizmu v biološkem smislu besede. Analogije bodo gotovo med obema. To ni tako važno. Bolj bo nas zanimal zaključek, ki sledi iz Spencerjeve osnovne trditve, da vodi človeka (pa tudi družbo) v živlenskem udejstvovanju prvenstveno najnižje nagonsko doživljanje, tedaj v načelu iste gonilne sile, ki jim sledi vsak živi organizem, n. pr. tudi žival. Gre namreč za tale zaključek: če je motor vsemu človeškemu delovanju in-nehanju instinkt, nagon po samoohranitvi in obrambi v boju za obstanek, tedaj ni več mesta za pojem svobodne volje. Vsaj se vrši ves življski proces po nujnih bioloških zakonih; kjer pa je gola nujnost, tam ne more biti svobodne odločitve, ne more biti odgovornosti; nobenega smisla nima več govoriti o socialni pravici in krivici. Kdo bo smatral ta ali drugi prirodni zakon, da je pravičen ali krivičen? Sigurno pa je izven krivice vsako dejanje, ki je bilo storjeno po notranji nujnosti, tako torej, da je bilo vsako drugačno dejanje popolnoma nemogoče.

Tega logičnega zaključka Spencer sam sicer ni izrecno izvedel, je pa v njegovem nauku vsebovan, v čemer se je jasneje izrazil sociolog Gumpłowicz.

Biološka šola nas tedaj sili, da se odločimo glede vprašanja tako zvanega determinizma in indeterminizma, to je glede vprašanja, ali se vrši tudi človeško dejanje in nehanje po nujnih zakonih (determinizem) ali pa je človek v izbiri svojih dejanj od rečenih zakonov neodvisen (indeterminizem).

Pripomniti moramo, da ni v vrstah znanstvenikov, filozofov in sociologov glede tega vprašanja soglasnosti. Vendar pa lahko trdimo, da bi pomenilo zanikanje svobodne volje v presojanju socialnega vprašanja tudi zanikanje tega vprašanja samega, ker bi izgubili pojmi pravica in krivica vsak smisel.

Ta preudarek nas opravičuje, ako odgovorimo na naše, v tej raspravi stavljeno vprašanje: priznavamo svobodno voljo, odgovornost ter realno vsebino pojmov socialne pravice in krivice.

(Se bo nadaljevalo.)

J. Seher:

KRMA IN KRMLJENJE PERUTNINE.

Pravilno krmljenje je umetnost. Skoraj nemogoče je, naučiti se pravnega krmljenja iz knjig in brošur. Za uspešno krmljenje je treba imeti »pravi čut« in veliko prakse.

Naše črtice o krmljenju perutnine naj bodo le »navodilo« za pravilno prehrano perutnine in imajo namen, opisati potrebo različnih hranilnih in redilnih substanc za dobro uspevanje pernate živine in za dvig produkcije perutninarskih izdelkov.

Kokoš, ki je lačna, ne koristi — to je itak znano. Napaka mnogih perutninarjev pa je tudi, da preveč krmijo, oziroma pokladajo tako krmo, ki žival hitro odebeli (dušika proste snovi, ogljikovi hidrati). Mastna kokoš neha nositi jajca in je tudi bolj podvržena raznim boleznim. Masten petelin je len in brez koristi.

Perutnini pokladajmo samo toliko krme, kolikor lahko naenkrat po-
užije. Mešanega zrnja ni priporočljivo pokladati, ker živali le to pozobljejo, kar jim najboljše tekne, ostalo pa puste. Zato pokladajmo vedno le eno vrsto zrnja.

Kolikokrat naj pokladamo perutnini krmo, je odvisno od letnega časa in od prostora, ki ga ima perutnina na razpolago. Ako je prostor za gibanje travnik, sadni vrt itd., je krmljenje enostavno. Na pomlad, poleti in zgodnji jeseni vržemo zjutraj ob lepem vremenu perutnini nekaj zrnja. Ne smemo preveč pokladati, ker bi site živalice ne iskale raznega mrčesa in trgale zelenjave. Ob slabem vremenu se poslužujemo brskališča, to je zaščitni prostor, v katerem je nasuta stelja, seno, slama, listje itd. V to steljo potrosimo večjo količino zrnja, katero morajo živalice iskati in brskati. Opoldne pokladamo mehko hrano, kuhan, stlačen krompir, pomešan s poparjenimi otrobi v obliki žgancev, ali odpadke iz kuhinje. Krma mora biti sveža, skisana krma škoduje. Zvečer, oziroma popoldne, pokladamo zopet zrnje. Sploh je na večer najboljša hrana zrnje, to pa radi tega, ker imajo živalice ponoči dovolj časa hrano prebaviti, ki jo imajo v golši. Pozimi je prehrana približno ista kakor poleti ob slabem vremenu. Dodamo le mnogo zelenjave, korenja, repe, klijočega ovsa. Mehka hrana, kateri primešamo tudi nekaj soli, lahko sestoji, kakor gori omenjeno, iz kuhanega stlačenega

krompirja, ki je pomešan z otrobi, koruzne moke, pšenice, repe in korenja, ječmenovega zdroba in ovs. Seneni poparjen zdrob je tudi nadomestilo za zelenjavo. Posušene koprive, zdrobljene in poparjene, so za perutnino zdravilo in pospešujejo produkcijo jaje. Poparjenemu senenemu zdrobu ali detelji pomešamo kostno moko, kostni zdrob ali ribjo moko. To mešanico pokladamo lahko tu in tam opoldne za spremembo.

Mehko hrano pokladamo poleti mlačno, pozimi pa toplo. Vse odpadke iz kuhinje uporabljamo za krmo perutnine.

Izvrstna mehka hrana je: 1 kg ječmenovega zdroba, 0,75 kg stročnic, 0,12 kg ribje moke ali kostnega zdroba, 1 kg krompirja in nekaj soli (stročnice so sesekane in poparjene). Ta količina zadošča za 50 kokoši ali 75 piščancev.

Večkrat so me razni perutninarji vpraševali, ali je bolje pokladati suho zrnje ali namočeno. Napravil sem v tem oziru poizkuse in našel, da med suhim in namočenim zrnjem ni bistvene razlike. Edino bolni perutnini se namočeno zrnje bolje prileže, ker ga živalice lažje prebavijo.

Kostni zdrob napravimo sami iz surovih ali kuhanih kosti, katere stolčemo in zdrobimo. V trgovinah z železnino dobimo tudi stroje za zdrobljenje kosti. — Slične lastnosti kakor kostna moka ima tudi ribja moka, katero ravno tako pokladamo kot dodatek k mehki hrani.

Večje farme kupujejo konjsko meso za mesno hrano perutnini.

Dobro sredstvo za pridobitev cenene mesne hrane za perutnino je jama za črve. Tako jamo napravimo lahko sami na vrtu, njivi ali travniku. Izkopamo 2 m dolgo, 1 m široko in 1 m globoko jamo. Jamo zagrebemo zopet tako, da postavimo v njo snopiče (plasti) slame, menjaje z zemljo. V tako napravljeni jami se nabere čez nekaj dni mnogo črvičkov (glíst). Z lopato dvignemo slamo in zemljo iz jame in jo pokladamo perutnini. Preveč črvičkov pa ne smemo pokladati, ker bi znesle kokoši jajca brez lupine.

Rjavi hrošči so posebno za velike pasme priljubljena krma. Hrošče uničimo v vreli vodi, jih posušimo ter jih pokladamo pozimi kot mesno krmo. Mravlje, mravljinčne ličinke ter mokaerji so tudi perutnini priljubljena hrana.

Razlika med posameznimi vrstami krme v pogledu kemične sestave in razlike v ceni nam daje seveda misliti, kako mešanico raznih krmilnih sredstev hočemo uporabljati.

*

Od 2. do 12. junija bo na velesejmu velika razstava perutnine raznih vrst. Priredi jo »Selekcijski odsek za perutninarstvo« kmetijske družbe v Ljubljani. Mnogi železničarji-perutninarji bodo razstavili čistokrvno perutnino in so za te razstavljalce predvidene posebne nagrade, ki se bodo razdelile na podlagi ocene posebne komisije.

Vabimo vse tovariše, da si to razstavo ogledajo!

F. M.:

O ŠIVALNEM STROJU.

Ako hočete, da bo vaš šivalni stroj kar najdlje lepo ohranjen in da bo dobro šival, morate zanj tudi primerno skrbeti. Ker mu vlaga najbolj škoduje, ga ni dobro imeti v kuhinji, kjer ni nikoli brez sopare. Ker pa prihaja vlaga tudi skozi okno, naj ne stoji preveč blizu njega, pa tudi ne na verandi z enojnimi okni.

Zelo škodljiv za šivalni stroj je prah in zato moramo stroj vsakokrat, ko nehamo šivati, takoj skrbno pokriti. Nadalje mu prav nič ne koristi to, ako stoji na vijugastih tleh in ako ga kar naprej prerivamo iz enega kota v drugega. Ako hočete, da bo vaš stroj dolgo ohranjen, ne smete prikrojevati, ali celo označevati s kopirnim kolescem kar na njegovi deski in tudi ne tolči na njem s škarjami po debelih šivih, kar je precej udomačena razvada.

Prav posebna pažnja se mora posvečati posameznim delom stroja, ki so zelo občutljivi in tudi dragi, če se morajo zamenjati. Največji sovražniki šivalnih strojev so pa razni mehaniki samouki, ki so, lahko bi rekli, specialisti za uničevanje šivalnih strojev. Če je stroj pokvarjen, ga je treba torej zaupati samo strokovnjaku.

Stroj nam največkrat nagaja, če ni prav vdeta nit. Zato je potrebno, da zna vsaka, ki hoče šivati, najprej pravilno vdeti zgornjo in spodnjo nit in jo pravilno navijati na vretence, ki je v čolničku. Preden začnete šivati, potegniti spodnjo nit skozi odprtino na iglo navzgor, kar se napravi takole: z levo roko primete zgornjo nit, ki je napeljana skozi iglo, z desno pa obrnete kolo proti sebi, da se igla poglobi in zopet dvigne. Nit, ki je vdeta v iglo, prime namreč spodnjo nit, ki je navita na vretencu, in jo potegne navzgor skozi odprtino za iglo kot zanko. To zanko izvlečemo potem z buciko ali s škarjami, nakar primemo obe niti, ki jih držimo pri začetku šivanja v smeri od sebe. Ako niti ne potegnemo nazaj in jih ne držimo pri začetku šivanja, se začno kaj rade, ko začnemo šivati, delati zanke, nakar se nit pretrga, kolo ustavi in je seveda konec šivanja. Če šivate tenko blago, se vam pri tem lahko pokvari, kajti dostikrat ga potegne stroj skozi odprtino za iglo v notranjost stroja, odkoder se potem težko reši. Ne samo, da se blago na ta način zvleče in zamaže, marveč kaj rada se pri tem tudi zlomi igla. Ako uide na ta način blago v stroj, je treba že nekaj prakse in spretnosti, da ga potegnemo zopet ven. Pri takem poprav-

ljanju najprej odvijemo vijak, s katerim je pritrjena na pritiskalo igla, ki jo vzamemo ven. Vijak je treba takoj priviti nazaj, da se ne izgubi. Nato snamemo jermen in odvijemo veliki vijak, ki drži glavo stroja na postavku, potem pa odkrijemo glavo in poizkusimo vzeti ven čolniček z vretencem.

Po taki nesreči je okrog čolnička po navadi namotano vse polno niti, ki jih ne smemo vleči in trgati, marveč jih moramo s škarjami prestriči in prestrižene počasi izvleči. Lažje jih izvlečemo, če obrnemo z desnico prav počasi in oprezno kolo proti sebi. Tudi najmanjšo nitko moramo odstraniti, ker zaide sicer v ozek prostor, to je v tir, po katerem se premika čolniček v čolniškovem košu, nakar čolniček ne more več krožiti in se ustavi. Ustavi se pa seveda tudi kolo, ki ga pa potem ne smemo s silo obračati, da s tem ne pokvarimo čolnička in čolničkovega koša. Pri taki nezgodi je treba vzeti iz stroja čolniček s košem vred, kajti samo na ta način se lahko odstranijo niti, ki ovirajo čolniček pri vrtenju. Preden odstranimo čolničkov koš, ki je pritrjen v stroj z dvema vijakoma, moramo dobro pogledati, kako je pritrjen, da ga potem denemo zopet prav nazaj. Kdor kupi nov stroj, dobi zraven vselej knjižico, v kateri je narisano, kako je treba vzeti čolniček iz koša, kako se vloži nazaj in kako se potem pritrdi koš.

Kadar šivamo, blaga ne smemo vleči, marveč moramo pustiti, da ga stroj sam premika. Če se vleče blago s silo, se rada zlomi konica igle. Razen tega moramo vedno paziti, da imamo v stroju pravo iglo. Najbolje storimo, ako imamo šivanke iste znamke kakor je stroj. Igla mora biti pravilno pritrjena, če je na eni strani ploščato zbrušena, mora biti ta stran obrnjena k pritiskalu in z vijakom pritrjena nanj. Pri nekaterih strojih se igla pritrdi z leve strani, pri drugih pa spredaj. Ko je igla pritrjena, obrnemo z roko prav počasi kolo, da se prepričamo, ali je igla v pravi legi, to je, ali je prav v sredini odprtinice v plošči pod njo, v kateri je tudi premikalo za blago. Tačka se mora vedno počasi in oprezno spustiti, da ne pade z močjo.

Bodite prav hudi na vsakega, ki bi se hotel kratkočasiti z odvijanjem in zavijanjem vijakov pri stroju. Ravno tako ne dajajte svojega dobrega stroja v splošno uporabo ali pa celo začetnikom, da bi na njem delali svoje prve poskuse, pa tudi prve defekte. Ko prenehate šivati, podložite pod iglo košček blaga in obrnite kolo tako, da je igla pogreznjena, potem pa spustite tačko, stroj pa zaprite tako, da obrnete vijak pri kolesu nazaj, kakor kadar navijate nit na vretence, nazadnje pa stroj pokrijte. Pri tako pospravljenem stroju se ni treba bati, da se bo kolo zavrtilo, ako bi stroj premaknili ali če bi kdo premaknil pedal.

(Se bo nadaljevalo.)

MIMOGREDE.

Za gospodinjo je mesec maj čas velikega pospravljanja. Vse je treba prezračiti, zbrisati, prebeliti in prepleskati. V zadržni prodajalni imajo

za tako generalno pospravljanje in čiščenje zelo priročna žimnata omela v raznih kvalitetah od 13 do 28 Din in iztepače za prah od 8 do 13 Din. Za čiščenje parketov prodajajo »Jelko« v dozah po 13 in 24 Din, za razna druga čiščenja Vim in Hoby, za preganjanje mrčesa pa Flit, ki stane kompleten z dozo in brizgalko 51 Din, doza sama se pa dobi tudi posebej.

Tako majsko pospravljanje je podobno trgovskemu inventariziranju, in kakor ugotovi trgovec pri inventuri svojo aktivo in pasivo, tako ugotovi gospodinja, kaj se je obrabilo, kaj bo treba dokupiti in kaj zavreči. Razlika med njima je samo ta, da napravi trgovec inventurno razprodajo, ker bi se z njo rad iznebil starih reči in pripravil prostor novi zalogi, dočim znese gospodinja vso staro šaro na podstreho, kjer počaka končne likvidacije, ki se konča navadno s selitvijo.

Če boste to pomlad predelavali žimnice in zglavnice, dobite zanje v zadružni prodajalni prvovrstno črno in belo žimo in morsko travo. Pri izbiranju blaga za žimnice ne smemo gledati na par dinarjev pri metru, saj je vendar boljše, če kupim dobro blago, kakor pa ceneno, ki se začne kmalu trgati in ga je treba zato pogosto premeniti. Ker se zdi nekaterim bolj trpežen črtasti gradl (cvilh), drugim pa zopet bolj ugaja vzorčasti damast, ima zadružna prodajalna oboje v veliki izberi.

Za pernice in zglavnice je v zalogi veliko vrst perja in finega puha, razen tega pa tudi inleta v raznih barvah in kvalitetah. Svetujem Vam pa, da kupite vselej samo gost prvovrstni inlet, da se perje ne praši in ne uhaja skozi blago, tako da ga ima človek zjutraj polne lase in poln nos. Za vrhnjo preobleko pernic in zglavnic dobite vse vrste šifona, gradla in damasta. Za pernice in zglavnice, ki se veliko rabijo in perejo, niso praktični okraski iz finih čipk, ker se prerade trgajo. Za tako rabo so čisto gladke garniture, okrašene z drobnimi šivanimi robčki in lepim monogramom. Zlasti dobro se take garniture obnašajo, če jih sešijemo iz črtastega gradla, še lepše so pa iz damasta, ki je že sam na sebi dovolj dekorativen. Damast je širok 120 cm in se dobi po metru od 32 do 36 Din, atlasov gradl v isti širini pa stane 24 Din meter. Damastov gradl je širok samo 80 cm, tako kakor šifon. Za navadne preobleke dobite zelo trpežen belomodro in belordeče črtasti kanafas, ki je širok 120 cm, in stane 15 Din po metru, v enojni širini (80 cm) pa 10 Din. Prav primerni za preobleke so pa tudi svetlobarvni vzorčasti kambriki, ki se dobe v širini 70 cm, in stanejo po metru 10-50 Din. Za rjuhe in zavihanice (zgornje rjuhe) je v zalogi vseh vrst šifona in platna v raznih širinah in cenah.

Tam prodajajo tudi prav lepe prešite odeje v velikosti 135×185, ki se dobe že od 120 do 270 Din. Velika je tudi izbira klota po ceni 22 do 27 Din in brokatakatega klota, ki je dvojno širok, in stane po metru 47 Din, in pa vate, ki se dobi že za 11-50 Din kilogram, dočim stane boljša vrsta 24 Din. Če vam torej niso všeč prešite odeje, ki so že v zalogi, si lahko kupite blago in vato in v 24 urah imate odejo po naročilu.

Poleti imamo rajši koc iz kamelskega kosminja, ki je izredno lahka in prijetna odeja. Poleg takih volnenih kocov vam nudi prodajalna tudi bombažaste odeje, in sicer vzorčaste in enobarvne.

Za posteljna pregrinjala, za namizne prte in draperije na oknih je na razpolago lepo blago v raznih barvah in vzorcih, kakršno se uporablja tudi za preobleke pohištva. Te vrste blago je široko 120 cm in stane po metru 70 Din. Dobe se pa tudi prav čedne garniture (pregrinjali za dve postelji in namizni prt) v zeleni, rdeči in modri barvi po 290 do 570 Din. Preproge za na steno ob postelji v velikosti 180×50 (strojni gobelin) se dobe po 230 Din, za na tla pa preproge iz linoleja.

Če rabite zavese, potem v naši prodajalni pri izbiranju gotovo ne boste v zadregi. V zalogi ima cele garniture (3 kosi za eno okno) že od 75 Din naprej. Zelo trpežne so zavese in pregrinjala za postelje iz tusorja in kongresa, ki se dobijo na metre v beli barvi in barvi ekri v širini 110, 150 in 220 cm. Tusor stane glede na različno širino od 35 do 56 Din po metru. Poleg enobarvnega, gladkega tusorja, je v zalogi tudi vzorčasti tusor, in sicer z vtkanimi enakobarvnimi kvadratastimi in črtastimi vzorci.

O gnojenju

(Nadaljevanje.)

Apnenčeva gnojila.

Apno je navadno samo posredno gnojilo, ker razkraja prst in prešnavlja neraztopljive hranilne snovi, ki so v njej, v take, da jih rastline lahko sprejemajo. Apno izboljšuje zemljo, ker jo dela produšno, kar povzroča bolj nitrifikacijo amonijakovih hranilnih snovi.

Fosforove spojine, ki se tvorijo pri nastajanju humusa, in ki jih rastline ne morejo sprejemati, pretvarja apno v kalcijeve fosfate, katere potem rastline lahko sprejemajo. Apno pa tudi pospešuje uspevanje koristnih bakterij v zemlji oziroma pripravljenost zemlje sploh. Sprejemajo ga lahko rastline samo kot kalcijev bikarbonat (kisli karbonat) v raztopljenem stanju. Pomanjkanje apna se opazi v obdelani zemlji, če požene tak plevel, kakor kresnice in razne kislice, preslice itd.

Če je v zemlji premalo apna, tedaj ga moramo trositi zgodaj v jeseni, v suhem in mirnem vremenu po suhi zemlji, in sicer 250—500 g na m², a zelo važno je to, da ga je treba takoj podkopati ali podorati.

Uporabljamo lahko dve vrsti apna, namreč fino zmlet apnenec, to je nežgano apno, ali pa žgano apno. Žgano apno je za težko zemljo. Negašeno apno se ugasi v zemlji polagoma samo od sebe, od vlage, ki je v zemlji, lahko ga pa tudi ugasimo pred uporabo na ta način, da napravimo iz kosov živega apna kup, ki ga zakrijemo z 10 cm debelo plastjo zemlje. Apno vsrkava namreč iz zemlje vlago in razpada v prah zaradi toplote,

ki se pri tem razvija. Tako apno zmešamo potem z zemljo, s katero je bil kup pokrit, nakar ga raztrosimo.

V trgovini dobimo tudi apneni prah, ki ga uporabljamo kakor vsako drugo apno. Tudi lapor je gnojilno apno. Kakor apnenec tako je tudi lapor dober za peščeno zemljo, v kateri bi gašeno apno morda preveč učinkovalo. Laporja pa moramo potresti najmanj dvakrat toliko, kakor gašenega apna. Mavec kot gnojilo pri nas ne prihaja toliko v poštev.

Mešanje gnojil. Nekatera umetna gnojila lahko mešamo, kar se pa mora delati pravilno. Nepravilno mešana gnojila lahko škodujejo ali pa vsaj izgube hranilne snovi. Zato pa nekaterih gnojil sploh ne smemo mešati, druge pa šele tik pred uporabo.

Nekaj navodil za mešanje gnojil. Apna ne smemo mešati s kostno moko, kurjim gnojem in amonijakovim solitrom, lahko ga pa mešamo s kalijevimi solmi in kajnitom. Superfosfata ne smemo mešati s kalcijevim cianamitom in kalcijevim solitrom (nitratom), Tomaževe žlindre pa ne z amonijakovim sulfatom, amonijakovim superfosfatom in kostno moko, lahko pa s kalijevimi solmi in kajnitom. Amonijakov soliter in kurji gnoj se ne smeta mešati z apnom in kalcijevim cianamitom, kalcijev soliter pa ne s superfosfatom, amonijakovim sulfatom, amonijakovim superfosfatom in kostno moko, lahko pa s kalcijevim cianamitom, kalijevimi solmi in čilskim in natrovim solitrom. Kajnit mešamo lahko s kalcijevim solitrom, Tomaževo žlindro, apnom in kalcijevim cianamitom. Kostne moke ne smemo mešati s Tomaževo žlindro, apnom, kalcijevim cianamitom in kalcijevim solitrom, natronovega ali čilskega solitra pa ne s kalcijevim cianamitom in kalcijevim solitrom. Kalcijev cianamit se sme mešati s kalijevimi solmi, natrovim solitrom, ali čilskim solitrom, s kajnitom in kalcijevim solitrom, ne smemo pa ga mešati s kostno moko, kurjim gnojem, amonijakovim solitrom in superfosfatom. Amonijakov sulfat in amonijakov superfosfat se ne smeta mešati s kalcijevim cianamitom, kalcijevim solitrom, Tomaževo žlindro in tudi ne z apnom. Kalijeve soli se smejo mešati s kalcijevim cianamitom, apnom, Tomaževo žlindro in kalcijevim solitrom.

Šotni drobir sicer ni pravo gnojilo, vendar je pa zelo važno sredstvo za izboljšanje zemlje na vrtu. Za to je dober samo svetel, čist drobir iz barskega mahu, ker ima samo tak vse tiste lastnosti, zaradi katerih ga tako cenimo za izboljševanje zemlje. Šota vsrkava namreč vlago in jo tudi drži, in sicer vsrkava šestkrat toliko vode ko žaganje in petkrat več od slame. Vsrkava pa tudi amonijak in ga veže, kar dosežemo na ta način, da trosimo drobir v gnojno jamo in ga polivamo z gnojnico, ali pa da z njim nastiljamo živini. Tak šotni drobir je potem izvrstno gnojilo za vrt.

Šotni drobir pa zemljo tudi rahlja in greje. Lahko ga uporabljamo za težko zemljo, ker jo dela produšno, lahko pa tudi za lahko, da zadrži vlago in toploto. Zaradi teh lastnosti je šotni drobir skoraj boljši, kakor kompost. Pa tudi več humusa dovajamo z njim zemlji, kakor z drugimi

naravnimi gnojili. Kravji gnoj na pr. ima na 1000 delov komaj 170 delov snovi za humus, dočim ga ima šotni drobir 600 do 700 delov. Poleg tega pa preprečuje šota gnilobo in uničuje škodljive bakterije. Tudi obdelovanje zemlje, ki je gnojena s šotnim drobirjem, je veliko lažje. Kdor pozna holandske vrtove, ki so večinoma na šotnih tleh, bo razumel, kaj pomenijo zanje omenjene prednosti šote. Šotna tla uvajajo umetno tudi nemški vrtnarji.

V težki zemlji moramo šotni drobir podkopati, da postane površina zemlje produšna, v lahki zemlji pa 25 cm globoko zagrebsti. S tem napravimo namreč v zemlji 3 do 6 cm visoko plast, ki zadržuje vlago. Za presajanje dreves oziroma presajanje sploh je šotni drobir zelo važen činitelj.

Pred uporabo ga moramo razgrniti po tleh in popolnoma prepojit z vodo, potem pa pustiti dva do tri dni na zraku. Ako bi zagrebli v zemljo suhega, bi vlago iz nje izsrkaval in jo s tem preveč posušil. Zelo dobro je, če napojimo šotni drobir namesto z vodo z gnojnico. Ako ga pa hočemo nasititi z apnom, potem denemo na kubični meter drobirja približno 2 kg apnenca ali pa 1 kg žganega apna.

Šotni drobir uporabljamo tudi za gnojišča in pripravljanje komposta. Pri tako zvanih hišicah vikend pa uporabljajo tudi stranišča s šotnim drobirjem namesto z vodo, zato da dobro izkoristijo fekalije. V takih stranišjih mešajo šotni drobir tudi s pepelom in mlivko, zato da hranilne snovi ne morejo izhlapevati.

B.:

Otrok in njegov duševni razvoj

(Nadaljevanje.)

Duša in telo.

Zelo važno za vzgojo je tudi spoznanje, da sta si telo in duša v tesni medsebojni zvezi. Dasi sta duševnost in telesnost (materielnost) povsem različna principa, ki bi se razvijala, če bi bila vsak zase ločena, čisto po svoje, sta v svoje zvezi, t. j. kot človeško bitje, v takih odnosih, da se istočasno z razvojem enega dela razvija in spreminja tudi drugi.

Najnavadnejše take primere lahko opazujemo takorekoč vsak dan. Če te prevzame jeza, kar je gotovo duševni pojav, postaneš bled ali pa te oblije rdečica. Enaki in podobni pojavi nastopijo, če te prevzame kako drugo čustvo, n. pr. veselje, žalost. Pa tudi že ob predstavah in mislih se

odraža tvoja notranjost na obrazu. Ako vidiš lepo pokrajino pred seboj ali lepo sliko, se ti zaiskre oči itd. Najbolj konkreten primer za intimno razmerje med dušo in telesom pa je bolezen. Če je bolan tvoj telesni organizem, tudi ne moreš prikriti bednega stanja tvoje duševnosti, ki se javlja kot slaba volja, bojazen, nezaupljivost, notranja občutljivost etc. In narobe: Če te tarejo skrbi, žalost, jeza, obup, začne hirati tudi telo. V tem dejstvu je smisel starega znanega pregovora: mens sana in corpore sano — zdrava duša v zdravem telesu.

Kakšen nauk lahko črpamo iz orisanega razmerja med telesnim organizmom otrokovim in njegovo duševnostjo? Zaključek ni težak. Če je tvoj otrok bolan, zlasti, če je telesno trajno zdravstveno obremenjen, tedaj moraš vedeti, da gre njegov defektni duševni razvoj navadno na račun njegove bolezni oziroma telesne hibe, ki se je otrok zaveda in ki se izraža v vsem njegovem duševnem udejstvovanju, hotenju in mišljenju. Če pa je otrok telesno zdrav in če kaže vkljub temu slaba nagnjenja, tedaj išči vzroka drugje, n. pr. v dednosti, ki smo jo že spoznali, ali v vplivih okolice, družine itd., o čemer bo pozneje govor.

V neposredni zvezi z ugotovitvijo, da je duševni razvoj odvisen v veliki meri od telesnega, je sedaj vprašanje, v kakšnem razmerju je

starost in otrokova duševna rast.

Znano je, da ločimo v otrokovem razvoju razne dobe, in sicer:

O t r o š k a d o b a. Ta doba traja do približno šestega leta. V tej dobi se razvijajo predvsem predstave. Otrok zajema iz neposredne in posredne okolice razne predstave, ki so po svoji intenzivnosti zelo čiste in jake. Misli in pojavi so še nejasni, bledí, nedoločni, čustvovanje labilno, podvrženo spremembam, o pravi volji in hotenju se pojavljajo le prilični znaki. Vidimo torej, da se v skladu s telesno rastjo javlja najnižji in primitivni duševni napredek. Iz tega sledi, da bi bilo čisto napačno, vcepljati otroku v tej dobi kakršnekoli pojme, ki jih njegova otroška duša še ne more prebaviti. Nepravilno bi bilo torej, mučiti otroka z raznimi resnimi zadevami, ki so mu tuje in nepristopne. Otrok ljubi v tej dobi slike, igro, pravljice.

D e š k a d o b a. Nekako do 14. leta traja ta doba in je doba ljudske šole. Mišljenje postaja vedno jačje, vedno bolj logično urejeno. Otrok dela na podlagi dnevnih izkušenj sklepe, skuša že kritično presojati kar vidi, sliši, čita. Krog njegovih predstav se veča, veže jih v medsebojne odnose, išče razlage in pouka v vsem, kar opazuje in kar mu nudi okolica.

V tej dobi moreš govoriti z otrokom že o resnejših stvareh. Posebno je priporočljiv razgovor o prirodi in zgodovini.

D o b a m l a d o s t n i k a. Otrok dovrši navadno med štirinajstim in dvajsetim letom svojo telesno in duševno rast. V tej tretji dobi se razvije razen predstav in mišljenja tudi čustveno doživljanje, izoblikuje in ustali se mu volja, otrok hoče postati samostojen.

V tem zadnjem razvojnem razdobju je vključena zelo važna in pomembna pubertetna doba ali doba spolnega dozorevanja. Pedagogika (nauk o vzgoji) ugotavlja, da se razvija deček glede tega drugače nego deklica. Dečki dozorevajo spolno med 14. in 16., deklice pa med 13. in 15. letom. Dognano je, da gre početkoma razvoj ženskega otroka hitreje nego moškega. To pa ne velja zgolj za telesno-fiziološki, temveč istočasno tudi za psihično-umski moment. Res pa je zopet, da nadoknadi fant proti koncu svojega dozorevanja svoj zaostanek, korakati začne hitreje in kmalu prekosi deklico.

Glede spolnega dozorevanja naj samo omenimo, da je tempo tega razvoja tem hitrejši, čim hitrejše se razvija mladostnikov telesni organizem. Nasprotno pa je treba pomniti, da prenašlo dozorevanje ne vpliva dobro na duševni razvoj. Prav mnogokrat nastopajo v tem primeru spolne zaoblode, premočna spolna čutnost razjeda duševni napredek, mladostnik postaja razdražljiv, boječ, ljubi samoto, se slabo uči. Če opaziš te znake, postani pozoren na početje svojega otroka, najbolje pa je, ako se posvetuješ z zdravnikom.

Naj še pri tej priliki dodam par besedi o tako zvani otroški trmi. Beseda trma se navadno v svojem pomenu napačno tolmači. Rekli smo že, da ne more kazati otrok v svojih prvih letih nikakih izrazitih hotenj; torej ne gre njegova trmoglavost na račun pravega in zavestnega namena, delati nekaj le po svoji volji, nego je razlog temu pojavu drugje. Otrok stopi v življenje prost; ne pozna ovir ne ozirov do svoje okolice ter mu je popolnoma neumljivo, če ga hoče kdo v tem njegovem prostem razvoju motiti ali celo s silo ovirati. Le s primernim poukom in ob primernih prilikah se mu lahko polagoma vzbudi zavest, da je navezan in odvisen od sočloveka, da mora le-tega uvaževati in z vidika človeške družbe uravnati svoje dejanje in nehanje.

Blagor staršem, ki najdejo za ta pouk ob pravem času prave besede!

(Se bo nadaljevalo.)

Stanko Bunc, Warszawa:

Odkod ime „premog“?

Za označenje črnemu kamenju podobnega, dandanes po mestih in v industriji najbolj običajnega kuriva, ki ga nazivajo Nemci *Steinkohle*, Francozi *charbon, houille*, Angleži *coale*, Italijani *carbone* itd., uporabljajo vsi slovanski narodi izraz *kameno oglje* (prim. srhrv. kameni ugalj, bolg. vęglišta kamenni, češko kamenné uhlí, poljsko węgiel kamienny, rusko kamennyj ugol i. dr.), samo Slovenci imamo drugo, tem nazivom nič podobno ime — premog. Brez dvoma utegne marsikoga zanimati, odkod imamo to navidez čudno in samo Slovencem znano ime ter kedaj smo ga dobili in kaj pomeni.

O tem, na prvi pogled zelo novodobnem kurivu, imamo prve vesti s Kitajske (kitajski izraz za premog »t'ę« znači »ogljje gore«), kjer so ga upo-

rabljali za gorivo že v dobi, ko je bilo železo še neznano. V Evropi so se z njim seznanili menda najprej prebivalci stare Britanije v 9. stoletju po Kr. r. V začetku 12. stoletja se prvič omenja v Nemčiji, a v Belgiji je še ob koncu istega stoletja čisto nova reč. V splošno rabo je prišel prihajati šele v 17. in 18. stoletju z razvojem industrije, v kateri je igral premog obenem z železom vodilno vlogo. V zadnjem času mu postaja električna sila nevarna tekmovalka.

Nemci so v nasprotju do navadnega, lesnega oglja, Holzkohle, nadeli premogu, ki je docela podoben (črnemu) kamnu, naziv Steinkohle. Ker je prišla med Slovane in druge vzhodnoevropske narode (Estonci ga nazivajo kiviisüsi, ki znači isto: kivi = kamen, süsi = ogel; podobno Finci i. dr.) uporaba premoga od zapada in ker so bili prvi premogokopi Nemci (Sasi), je povsem umljivo, da so Slovani sprejeli z dotedaj njim neznanim predmetom tudi tuje ime ali pa si poiskali v svojem jeziku primerne oznake. Tako je splošno slovanski izraz »kamen oglje« navidez čisto domač, v resnici pa je stvorjen pod vplivom in po vzoru nemškega izraza, oziroma je prosti prevod nemškega Steinkohle.

In Slovenci? V knjigah iz 18. stoletja nahajamo nazive: voglje, pilpohovo voglie, oglin, pèrsten vogel, pečounu vogle, a V. Vodnik piše l. 1797. v »Lublanskih Novicah« o kamenem oglju, kar se pozneje še precej časa in često bere. Leta 1825. pa nenadoma srečamo v Metelkovi slovenski slovnici prvič današnji izraz premog za Steinkohle.

Odkod to ime in zakaj nismo Slovenci obdržali oni naziv, ki ga imajo vsi ostali Slovani in ga je med drugimi uporabljal tudi V. Vodnik? Odgovor na vse to ni težak. Zgoraj našeta kopica izrazov za oznako enega samega predmeta jasno kaže, da se našemu jezikovnemu čutu nobeden izmed omenjenih izrazov ni dobro prilegal in da smo iskali boljšega, dokler nam ga ni dal Metelko. Toda kdor bi utegnil na podlagi povedanega zaključiti, da si ga je Metelko sam izmislil in skoval, bi se pošteno urezal.

Slovenskemu ljudstvu je beseda premog znana že iz davnine, samo da ne v tem pomenu, ki ga ima danes, ampak v drugem, prvotnem, pradaavnem (sledove nahajamo tudi še v staropoljskem jeziku). V časih, ko so Slovenci še verovali v razna bajeslovna bitja, so imeli za zmaja (lintvrna) poleg več drugih imen tudi naziv premog. S propadajočim praznoverjem v dobi prosvetljenstva je začel izginjati bajeslovni zmaj in ž njim je zamirala beseda premog, kajti izgubila je svojo vsebino, svoje življenje. V slovenskih knjigah se je beseda po tradiciji ohranila do začetka 19. stoletja. Tedaj pa jo je Metelko rešil gotove smrti s tem, da ji je dal novega življenja v modernem svetu in nadel nov, aktualen pomen Steinkohle, ki ga je živo očuvala do dandanes.

Prerojena beseda se je po zaslugi pomembnega in vplivnega Murkovega (Anton Murko) slovarja (1833) v kratkem sprejela v slovensko knjigo. Po-ročevalec o graditvi južne železnice, prve na našem ozemlju, je še čutil potrebo v Novicah l. 1843. razjasniti pomen besede premog z nemško Stein-

kohle. Kmalu pa se je pomen popolnoma udomačil in l. 1883. ugotavlja Fr. Levstik, da je »kranjskim Slovencem običajna beseda«. Tako v knjigah. Preprosto ljudstvo pa precej pogosto uporablja še dandanes od nemških premogokopov sprejete nazive: koln, kolm in štajnkuln, oziroma na Primorskem karbon.

Ker ljudstvo besede premog v novem, sedanjem pomenu ni poznalo in jo dandanes pozna iz šole in časnikov, smemo zaključiti, da premogu ni dalo novega pomena ljudstvo, ampak da je Metelko, ki je poznal bajeslovno vero v ognjenega zmaja, podobnega ognjeni, po zraku leteči žrdi, ki požge travo, da sedem let ne zraste, ako leže na senožet, imenoval kameno oglje radi tega premog, ker gori z enako besnim plamenom kot ognjeni zmaj — staripremog.

Tako smo prišli Slovenci pred sto leti do lepega in zanimivega, danes tako često rabljenega imena premog, s katerim so stari Slovenci imenovali zmaja, ker je baje premagoval (odtod izvor imena!) vse, ljudi in živali. Obenem pa se je slovenski jezik obogatil z zanimivim primerom iz življenja izrazov: beseda premog je za naš, današnji jezikovni čut popolnoma izgubila prvotni, etimologični pomen (premagalec, premagovalec), a realnega docela spremenila (prej žival — sedaj ruda).*

Radivoj Peterlin-Petruška:

Peš po tračnicah onstran polarnega kroga

Blagor Vam, gospodje železničarji, ker se vozite z vlakom lahko zastonj ali pa vsaj skoraj zastonj, kamor Vam le srce poželi, magari na kraj sveta. Sedite udobno v kupeju in gledate skozi okno. Kaj hočete še več!

Jaz Vam bom pa zdajle povedal nekaj o svojem potovanju po severu Skandinavije. Ni bilo sicer tako udobno, tudi ne tako hitro to potovanje, vendar zame zelo zanimivo in podučno.

Ogledal sem že Finsko, bil tudi na gori Aavasaksa, kjer se o kresu vidi sonce tri dni in tri noči nepretrgoma. Tudi jaz sem ga opazoval. Polnoč se je bližala, sonce je bilo čisto nizko, dotikalo se je gozda na obzorju. Tice so utihnile: zdaj, zdaj bo zašlo. Toda motili smo se vsi: tice in jaz. Sonce je le za trenutek obstalo, kakor da bi premišljevalo, nato se je pa začelo vedno višje in višje vzpenjati na nebu in začelo ogrevati prebujeno naravo.

To je bilo o kresu 1909. leta. Lepi dnevi so bili, noči nobene. Pa sem sedel v ribiški čoln in se dal prepeljati brez potnega vizuma čez reko Torneo iz Rusije na Švedsko. Vozila sva se z ribičem skoraj eno uro, preden sva dospela na rasprotni breg. Reka se mi je zdela brez dna, črna, nevesela, na nekaterih krajih je bila skoraj nepremična, kakor zakleta. Plačal sem vozniku zahtevano finsko marko, t. j. pol rublja, se mu zahvalil za

* Pleteršnik navaja v svojem slovarju še vedno kot drugi pomen za premog — zmaj. Op. uredništva.

prijaznost, izpil v gostilni steklenico piva in odšel takoj dalje proti mestu Boden.

Hodil sem noč in dan, počival, kjer se mi je zljubilo, bodisi v gozdu, na pašniku, ali pa ob rekah, čez katere sem se prepeljal z brodom. Ko sem došel v mesto, je bilo vse v zastavah. Praznovali so ali god švedskega kralja, ali kaj drugega. Meni je bilo všeč praznično razpoloženje meščanstva, pomešal sem se med množico in si ogledal, kar me je zanimalo. S popoldanskim vlakom sem se odpeljal v Gellivare, glavni kraj dežele Laponcev, prebivalcev severnega dela Evrope.

Takoj onstran postaje Murjek, kjer je tudi laponsko semenišče, se svet malo vzdiguje, dokler se ne vzpne železnica tristo metrov nad morje. Sprevodnik nas opozori, da se bomo čez par minut peljali čez severni polarni krog. Odpremo okna in gledamo v tundro. Tik ob progi stoji na obeh straneh napis: »Polcirkeln« — polarni krog. Potniki pozdravljajo napis s kriki in mahanjem čepic, pa tudi s šalami in dovtipi.

O mraku smo v Gellivaru, enem največjih železnih rudnikov na svetu. Tudi tu so ljudje praznično razpoloženi, na osemsto metrov visokem griču Dundret pa kurijo velikanski kres. Zjutraj si ogledam rudniške naprave na gori Malmberg in veliko električno centralo, potem si nakupim nekaj sladkorja in kruha ter odidem ob železnici peš proti severu.

Hodim nekaj časa, pa mi zmanjka ceste, še pol ure dalje, pa se izgubi tudi stezica med resjem. Kar tako čez drn in strn pa tudi ne gre. Splezam na železniški nasip in stopam kar po progi dalje. Proga pa je posuta z ostrim gramozom, ki me reže v podplate. Zato delam večje korake, s praga na prag. Pragovi pa, kakor veste, niso vsi v enaki razdalji drug od drugega, temveč je n. pr. vsak šesti radi dolžine tračnic veliko bližje pomaknjen. Taka hoja je spočetka zelo nerodna, toda kmalu se ji privadim toliko, da stopam s praga na prag, ne da bi gledal predse na progo. Poskusim iti celo mižé, pa se tudi ne zmotim.

Krasna je taka pot v teh krajih. Hodiš po tračnicah uro, dve, se ozreš okoli: nikjer žive duše, le pusta tundra, porasla z nekake vrste gostim resjem, iznad katerega se dviga tuintam par pritlikavih, sključenih brezic tako otroško nerodno k sinjemu nebu, da se ti kar smilijo: stopil bi k njim in jih objel in poljubil.

A jaz sem rad v taki samoti čisto sam: Nihče me ne goni, nikamor se mi ne mudi. Ustavim se, kjerkoli in kadar se mi zljubi. Opazujem severne jelene, ki se pasejo med resjem ob progi. Gledajo me z velikimi očmi dolgo in nepremično. Rečem jim kakšno ljubo besedo. Čutijo, da jim nisem sovražnik, obrnejo se in pasejo dalje.

To belo noč spim, ker piše leden severni veter, ob železnici, v shrambi za delavsko orodje. Zebe me sicer, da moram skoraj vedno ležati na hrbtu z rokami čez prsa in se drgniti ob deske, vendar se odpočijem še dosti dobro. Ko se pokaže zopet sonce iznad visokih snežnikov na severozapadu in začne greti, se podam dalje.

Ob bobneči reki Kaliks si skuham čaj in utrgam za spomin par lepih, dišečih, čisto rumenih vijolic. Čez reko vodi ogromen železen most brez mostnic. Oprezno stopam s praga na prag, da ne padem v deročo vodo. Od tu se širi močvirje notri do rudarskega mesta Kirune, kjer so baje največji železni rudniki sveta. Ruda je zelo bogata in daje sedemdeset odstotkov čistega železa. V Kiruni sveti sonce poleti neprenehoma štirideset dni.

Z železnico se vzdigujem vedno višje in višje po severovzhodnem po-bočju gorâ. Hodim po progi nad strminami, zdaj skozi predor, zdaj čez visok most, zdaj zopet pod lesenimi navesi, ki varujejo progo in vlake pred plazovi. Spodaj v dolini se pokaže eno največjih in najlepših jezer Skandinavije, nad sedemdeset kilometrov dolgi Torneträsk, ki me sprem-lja skoraj do norveške meje.

A kraji postajajo vedno bolj romantični: Snežniki nad teboj, prepadi s slapovi, rečicami in jezери pod teboj te navdušujejo za ta severni kraj. Ko pa se začne pri 520 m visoko ležeči obmejni postaji Riksgrensen proga spuščati na norveško stran k morju, pa ne more lepote nje okolice opisati nobeno pero.

Toda proga teče po vedno bolj divjih krajih: predor se vrsti za pre-dorom, zareza za zarezo, most za mostom. Ves sajest se prerijem iz petega ali desetega predora in se komaj ognem vlaku, ki prihiti za menoj na v skalo vsekane stopnice, ki vodijo med tesnicami nad globokim prepadom, kjer bobni voda, nekam kvišku. Iz radovednosti grem po njih, pa me na-enkrat ustavi železničar, ki hoče menda od mene zvedeti, po kakšnih potih in zakaj sem prišel v te tesnice. Ne razumeva se, pa me pelje v čuvajnico, kjer sta bila še dva delavca.

Tam sem jim pojasnil, kako in kaj. Čudili so se mi in kar verjeti niso mogli, da sem napravil tako pot. Nakrmili so me s sirom, klobaso in kruhom ter napojili s čajem. Spal sem pri njih. Drugi dan me je pa spremil eden prijatelj na bližnjo postajo Hundalen, odkoder sem se potem od-peljal z vlakom v Narvik.

Emile Zola:

Naskok na mlin

(Prevedel Mirko Kragelj.)

(Nadaljevanje.)

Nato mu je v naglici razložila svoj načrt.

Železna lestva je vodila doli do mlina; odtod si more po lopatah pomagati do čolna, ki se je nahajal tam v skrivališču. Tako bo z lahkoto dospel na drugi breg in se izmuzal.

»Toda tam stoje gotovo straže?« je dejal.

»Samo ena, ravno nasproti, pri prvi vrbi.«

»Pa če me opazi in zakriči?«

Frančiško je prevzela groza. Stisnila mu je nož v roko, ki ga je bila prinesla iz sobe s seboj. Oba sta molčala.

»A oče... in ti?« je iznova vprašal Dominik. »Toda ne, saj vendar ne morem bežati... Ako ne ostanem tu, bi vaju utegnili vojaki usmrtiti... Ne poznate jih. Hoteli so me pomilostiti, ako bi jih vodil skozi sauvalski gozd. Ako me ne bi našli, bi bili zmožni vsega.«

Dekle se ni dalo zadržati po takem govorjenju. Na vse pomisleke, ki jih je navajal, je odgovarjala kratko:

»Beži, v imenu najine ljubezni... Ako me ljubiš, Dominik, ne ostajaj tu niti minute več!« Nato je obljubila, da se bo spet povzpela v svojo sobo: nihče ne bo vedel, da mu je ona pomagala. Še enkrat ga je objela, ga prav strastno poljubila, samo da ga pregovori. Premagan je bil. Zastavil je le še vprašanje:

»Prisezi mi, da je oče poučen o tem koraku in da se strinja z begom.«

»Oče me je ravno poslal,« je smelo pritrdila Frančiška.

Lagala je. V tem hipu ni imela druge želje nego: si biti v svesti njegove varnosti in izbegniti strašni misli, da bi mu utegnilo vzhajajoče solnce donesti smrt. V trenutku pa, ko bi si bila v svesti njegovega odhoda, bi ostala tudi za največje gorje sveta nedovzetna; z naslado bi prenašala sleherni muko, ako je le on živel. Sebičnost njene ljubezni si je hotela biti njegovega življenja pred vsem ostalim v prvi vrsti v svesti.

»Prav,« je dejal Dominik, »storil bom, kot hočeš.«

Potem nista več govorila. Dominik je zopet odprl okno. Toda nena doma je zašumelo, da sta se oba zdrznila. Duri so se stresle in že sta mislila, da se odpirajo. Najbrž je obhodna straža začula njune glasove. Oba sta stala pokoncu prislonjena drug k drugemu in sta čakala v nepopisnem strahu. Vnovič je nekdo butnil ob vrata, ki pa se niso odprla. Zadržani dih se jima je izvil iz prsi, postalo jima je jasno: vojak, ki je spal zunaj na pragu, se je v spanju prevalil na drugo stran. In res, vse je spet utihnilo, dokler se smrčanje ni pojavilo vnovič.

Dominik je vztrajal na tem, da se najprej povrne Frančiška v svojo sobo. Vzel jo je v naročje in jo molče pozdravil. Potem ji je pomagal poiskati lestvo ter se je še sam zavihtel nanjo. Toda niti za klin se ni hotel spustiti proti tlom, dokler se ni prepričal o njenem srečnem povratku. Ko je Frančiška stopila v sobo, mu je zašepetala nežno kot dih:

»Pozdravljen, ljubim te.«

Obstala je kraj okna in skušala slediti z očmi Dominiku. Noč je bila še vedno gluha in črna. Iskala je vojaka na straži, a ga ni našla. Samo vrba je razprostirala v motnih obrisih svojo mračno senco. Za hip je čula, kako drsa Dominikovo telo ob šumečem bršljanu. Nato je zaškripalo kolo, čuti je bilo rahel klopot, ki je naznanjal, da je mladi mož našel čoln. In res, minuto kasneje je že zagledala temno senco čolna na sivem vodovju Morelle. Tedaj jo je prevzela spet strašna bojazen. Mislila je, da začuje zdaj pa zdaj alarm vojaške straže. Ob najrahljšem šumu, ki je strepetal do nje, se ji je zdelo, da čuje korake vojakov, rožljanje orožja, klopotanje pušk, ki jih pravkar nabijajo. Toda sekunde so prešle, a po-

krajina je ohranila svoj svečanostni mir. Dominik je moral prispeti na drugi breg. Frančiška ni videla več ničesar. Pokoj je bil veličasten. Nenadoma pa je začula cepetanje, hripav vzkrik, zamolkel padec telesa. Nato je zavladala spet najgloblja tišina. Kot da je hušknila smrt mimo nje, je obstala vsa ledena sredi nočne temine.

Četrto poglavje.

Že na vse zgodaj so po mlinu zadoneli glasovi. Oče Merlier je odklenil vrata Frančiškine sobe. Vsa bleda in mirna je stopila doli na dvorišče. Toda tam ni mogla odoleti groznemu prizoru, ki se je nutil njenemu pogledu: kraj vodnjaka je ležalo na razprostrti suknji mrtvo truplo pruskega vojaka.

Okrog mrliča so stali vojaki, pomenkujoč se z živahnimi gibi; vsevprek so kričali. Mnogi med njimi so dvigali žugaje pest proti vasi. Častnik je medtem dal poklicati k sebi župana Merliera.

»Tu leži naš mož, ki so ga našli na bregu umorjenega!« je siknil razkačen od jeze. »Zato hočem napraviti strašen svarilen vzgled in računam pri odkritju morilca na vas.«

»Kakor želite,« je mirno odgovoril mlinar, »a stvar ne bo lahka.«

Častnik se je sklonil, da je odgrnil rob suknje, ki je zakrival mrličovo obličje. Strašna rana mu je zasijala nasproti. Z ojstrino je bil strazarju prerezan goltanec. Orožje je tičalo še v rani: kuhinjski nož s črnim ročajem.

»Oglejte si nož,« je pozval častnik očeta Merliera, »morda nam pomaga pri preiskavi.« Stari se je zdrznil. Toda že naslednji hip se je spet zbral in odgovoril je, ne da bi trenil z eno mišico v obrazu.

»Tod imajo vsi slične nože... Morda se vašemu možu ni več dalo bojevati in se je sam končal. Tako vsaj izgleda.«

»Molčite!« je besno zarjul častnik. »Ne vem, kaj me sploh še zadržuje, da ne zapalim vasi na vseh štirih vogalih!«

K sreči ni v svoji razljutenosti opazil velikega razburjenja na Frančiškinem obličju. Morala je sesti na kamnito klop kraj vodnjaka. Nehote ji je obvisel pogled na mrtvem truplu, ki je zleknjeno ležalo pred njo skoro ob njenem vznožju. Bil je lep, velik mladenič, zelo podoben Dominiku, plavih las in modrih oči. Ta podobnost ji je trgala srce. Mislila je na to, da je morda mrlič tam daleč v Nemčiji ostavil nevesto, ki bo zdaj plakala; spoznala je tudi svoj nož v goltancu. Sama ga je torej umorila.

Dočim je častnik izjavljal, da bo nad Rocreusem izvajal najstrašnejše kazenske mere, so pritekli vojaki. Šele zdaj so bili odkrili Dominikov beg. Ta novica je vse navzoče strašno pretresla. Častnik se je podal na lice mesta; ko je zapazil odprto okno, mu je postalo vse jasno. Ves iz sebe se je vrnil.

Oče Merlier je bil navidezno zelo jezen nad Dominikovim begom.

»Tepec,« je menil, »vse bo pokvaril.«

(Se bo nadaljevalo.)

ABC za naše ugankarje.

158

Glavno pri reševanju teh ugank je, da dobimo ključ. Ključ pa navadno tvorijo: 1.) številke ali druga številčna znamenja na sliki; 2.) število predmetov, ki so za sliko posebno značilni; 3.) število črk naslova ali kakega za sliko značilnega predmeta; 4.) značilna razvrstitev predmetov na sliki (po velikosti, številu, barvi itd.); 5.) različnost črk (velikost, barva, lega itd.). Kjer pa črke niso dane, se — kakor sem že gori omenil — vzamejo iz abecede, napisa, naslova itd. ter dana znamenja ž njimi nadomestijo.

Da se bomo bolje razumeli, bomo prihodnjič natančneje preresetali par zgledov.

Rešitev ugank v 4. števil. »Zadrugarja«.

Odbiralnica: Dobra knjiga je dragocena hrana.

Kraljeva pot: Pravega prijatelja spoznaš v nesreči.

Vrane: Stare vrane ne iščejo črvov blizu brane.

Prav so rešili vse tri uganke in bili izžrebani v običajno nagraditev: Stuller Klavdij, Hrušica; Feldin Hermina, Jesenice; Kocjan Radovan, Maribor; Feldin Elvira, Jesenice; Bernik Ivan, Seničica, p. Medvode; Stohar Pavlina, Hrušica; Orešič Alojz, Maribor; Jelenc Milena, Novo mesto; Pegan Ludvik, D. M. v Polju; Kogovšek Miloš, Ljubljana.

Črkovnica.

. o . i a
. p . i l
. k . r d
. o . h a
. s . i m
. p . a r
. k . i r
. b . o d
. j . s t
. j . v a

Črkovna skrivalnica »Breza«.

Leps zjšplp mfub ojšlp rbef.

Mesto pik vstavi črke, da dobiš
pregovor.

Iz upravnega odbora.

Upravni odbor se je na svoji seji dne 28. aprila t. l. konstituiral sledeče: predsednik tov. Punčuh Mirko, podpredsednik tov. Klebel Emil, tajnik tov. Kobal Albert. — V poslovni odbor so bili izvoljeni sledeči tovariši: Punčuh Mirko, Klebel Emil, Kobal Albert, Škerjanc Ivan, Čerček Srečko, Tumpej Rudolf. — Nadzor nad prodajalnami bo vršil: v Šiški tov. Zupan Ciril; v Ljubljani gl. kol. tov. Novak Ivan; v Mariboru kor. kol. tov. Artič Franjo; v Mariboru gl. kol. tov. Verlič Srečko. — Uredništvo »Zadrugarja« bo še nadalje v rokah tov. dr. Benka Leopolda, kateremu bo stal ob strani redakcijski odsek, ki ga predstavljajo tovariši: Punčuh Mirko, Čerček Srečko in Škerjanc Ivan.

Iz nadzornega odbora.

Na prvi seji dne 28. aprila t. l. se je konstituiral nadzorni odbor sledeče: predsednik tov. Furlan Josip, podpredsednik tov. Juh Leopold, tajnik tov. Feldin Hinko. Odbor: Božič Alojzij, Koprivec Ivan in Požgaj Franjo.

Vsebina: Dr. Anton Korošec — šestdesetletnik (str. 129). — O zadružni morali in zavesti (str. 130). — Zakaj smo zadrugarji? (str. 133). — Kaj bo z našim denarjem? (str. 135). — Idejni temelji socialnega vprašanja (str. 139). — Perutninarstvo: Krma in krmljenje perutnine (str. 142). — Zadrugaricam v pomoč: O šivalnem stroju (str. 144). Mimogrede (str. 145). — O gnojenju (str. 147). — Naša družina: Otrok in njegov duševni razvoj (str. 149). — Odkod ime premog (str. 151). — Peš po tračnicah onstran polarnega kroga (str. 153). — Naskok na mlin (str. 155). — Za naše male: ABC za naše ugankarje (str. 158). Rešitev ugank (str. 159). Uganke (str. 159—160). — Iz upravnega odbora. Iz nadzornega odbora (str. 160).

»Zadrugar« izhaja mesečno 20tega in stane celoletno 24 Din, posamezna številka 3 Din. Naroča in reklamira se pri upravnem odboru N. Z. U. D. Ž., Ljubljana VII, Mahničeva cesta št. 7, kamor se pošiljajo tudi dopisi. — Odgovorni urednik: Dr. Benko Leopold, Kolodvorska ulica 39. — Tisk tiskarne Makso Hrovatin v Ljubljani.

Spremembe cen

Cene stopijo v veljavo 17. maja 1932.

Moka Ogg, kg	Din 3.—	Čebula, kg	Din 4.50
Moka Og, kg	„ 3.—	Limone, komad	„ 0.75
Moka Om, kg	„ 3.—	Olje, namizno, liter	„ 12.—
Moka št. 2, kg	„ 2.80	Olje, olivno, liter	„ 14.—
Moka št. 5, kg	„ 2.60	Brandy 0.35 l, stekl.	„ 25.—
Moka, ržena, kg	„ 3.50	Brandy 0.70 l, stekl.	„ 45.—
Moka, krmilna, kg	„ 1.30	Rum II, stekl. à ½ l,	
Zdrob činkvantin, kg	„ 3.—	steklenica	„ 20.—
Jajnine, kg	„ 17.—	Rum Ia, stekl. à ½ l,	
Koruza, debela, kg	„ 1.50	steklenica	„ 32.—
Mast, kg	„ 13.—	Rum Ia, stekl. à 1 l,	
Mast v doz. à 5 kg, doza	„ 65.—	steklenica	„ 52.—
Slanina, soljena, kg	„ 13.—	Žganje, borovničar, ste-	
Slanina, krušna, kg	„ 14.—	klenica	„ 28.—
Slanina, hamburška, kg	„ 16.—	Žganje, hruševce, stekl.	„ 24.—
Slanina, papricirana, kg	„ 15.—	Žganje, tropinovec, ste-	
Salami, ogrske, kg	„ 52.—	klenica	„ 24.—
Salami, milanske, kg	„ 52.—	Žganje, brinjevec, stekl.	„ 24.—
Salami, letne, kg	„ 16.—	Žganje, slivovka, stekl.	„ 24.—
Sir Ia, kg	„ 28.—	Žganje, marelično, stekl.	„ 24.—
Keksi na vago, kg	„ 20.—	Malinovec, kg	„ 18.—
Marmelada II, doza à		Radión, zavitek	„ 5.50
1 kg	„ 22.—	Olje za šiv. stroje, stekl.	„ 4.—
Marmelada, marelčna,		Jajca, dnevna cena, ko-	
doza à 1 kg	„ 32.—	mad	„ 0.70

Cene za prekajene mesne izdelke so razvidne v naših prodajalnah v Ljubljani in Mariboru.

Iz trgovine:

Fige dalmatinske smo razprodali, zato priporočamo članom, da naročijo mesto fig slive ali suhe hruške.

Novo blago:

Keksi v pločevinastih aeroplanih	Din 24.—
Šunka, suha, dalmatinska (v narezu), kg	„ 60.—
Čistilo za parkete »Jelka«, mala doza	„ 13.—
Čistilo za parkete »Jelka«, velika doza	„ 24.—

Zadrugarji!

Na občnem zboru Nabavljalne zadruge dne 24. aprila 1932. je bil sprejet soglasno sledeči predlog članov:

»Občni zbor usvaja zadružni princip kupovanja blaga proti gotovini ter naroča upravnemu odboru, da ta princip postopoma doseže.

Sedanji dolg članov, ki narašča od leta do leta, naj se zniža, omeji naj se dajanje blaga na kredit. Počenši s 1. julijem pa naj se dovoli, podobno kakor pri manufakturi, blagajniški skonto tudi pri drugem blagu (izvzemši meso in mleko), ki se kupi od tega časa dalje proti gotovini. Ta skonto naj znaša 1% in se obračuna koncem leta ter izplača skupno z običajnimi povračili.

Da se omogoči kupovanje proti gotovini vsem članom, se dovoli sledeči postopek:

Člani, ki so na progi, pa ne hodijo svojih potrebščin kupovat sami v Ljubljano ozir. Maribor in tedaj ne morejo osebno plačevati v gotovini, plačajo račun tekom 5 dni po prejemu živil po poštni položnici; ali pa naj imajo v zadrugi stalni depozit v približni višini mesečnega nakupa živil ter se jim v tem slučaju odtegujejo zneski za redne mesečne nakupe običajno kakor sedaj po izplačujočem blagajniku.

Članom, ki so dosedaj kupovali na kredit ali sicer dolgujejo zadrugi na živilih, pa ne morejo naenkrat preiti na kupovanje proti gotovini, se dovoli na posebno prošnjo (prijavo) odplačevanje dolga v največ dvanajstih obrokih.»

To je jedro sklepa občnega zbora, ki je bil soglasen in katerega odobravajo vsi, posebno oni, ki se hočejo osamosvojiti in kupovati z gotovino. Tak predlog in sklep članstva pa je dobrodošel tudi zadrugi sami, saj si s tem prihrani precej obratnega kapitala.

S 1. julijem se začne tedaj računati z 1% skonta za one, ki plačajo svoje potrebščine (specerijo) takoj, v gotovini.

Poudariti moramo še to: Skonto 1% pri kupovanju specerije proti gotovini se more priznati samo onim članom, ki kupujejo proti gotovini načeloma vso specerijo skozi celo leto, ne pa onim, ki bi se tekom enega leta spet povrnili h kupovanju na kredit. Razen tega pa bi v tem slučaju zadruga ne dala na kredit onemu, ki še ni bil poravnal stari dolg v obrokih. V izjemnih slučajih, ki nastanejo povsod, recimo slučaj bolezni, selitve, šolskih stroškov itd., je bolje, da si vzame član majhno posojilo v Kreditni zadrugi.

Člani, ki ne bi mogli začeti kupovat proti gotovini počenši s 1. julijem ali pozneje brez naše pomoči, naj to sporoče vodstvu zadruga in naj navedejo, kako naj se jim pomaga in olajša plačilo prejšnjega dolga ali depozita.

V naslednjem podajamo nekaj primerov:

1.) Člani, ki so kupovali živila po 1. juliju 1932. proti gotovini, dobe avtomatično 1% skonta od tega časa dalje.

2.) Člani iz Ljubljane ali Maribora, pa tudi oni s proge, ki hodijo svoja živila redno kupovat v prodajalne v Ljubljano ozir. Maribor, pa so dosedaj jemali na kredit in nimajo denarja, da bi začeli s kupovanjem proti gotovini, naj zaprosijo ozir. prijaviijo zadrugi, da se jim dovoli odplačevanje sedanjega dolga za živila v obrokih. Ker pa jemlje sedaj mnogo članov živila na kredit že 25. v mesecu in bi jim do prihodnjega 25. spet zmanjkalo živil, tedaj 5 dni prej kot bi dobili prvič prosto plačo na roko, s katero bi potem lahko kupovali živila, naj si taki člani vzamejo za to prehodno dobo na kredit živil za 40 dni, n. pr. od 25. maja do 5. julija. Dolg za živila po stanju z dne 20. junija (potem ko je že poravnán znesek za živila, vzeta v aprilu) se odtegne, kakor se pogodimo v 6 do 12 obrokih.

3.) Člani s proge, ki ne hodijo osebno kupovat v prodajalno Ljubljana ozir. Maribor, polože v zadrugi stalen depozit v višini mesečnega nakupa živil. Depozit se zniža ali se mora zvišati, če naraste ali pade mesečni konzum v zadrugi. V tem slučaju se odtegujejo zneski za tekoča živila redno pri blagajni, kakor dosedaj, odtegne se pa v obrokih še znesek, ki je potreben, da se nabere kot depozit.

4.) Smatrati se more kot plačilo v gotovini tudi, ako pošlje član s proge, kjer ni mogoče drugače plačati, znesek računa po poštni položnici, toda najkasneje v 5 dneh po prejemu živil. Ako se znesek pravočasno ne odpošlje, se ne more priznati skonto ter se znesek računa predpiše in odtegne kot običajno.

Zadrugarji! Od Vas samih je odvisno, ali dobite 1% skonta, to je, ali dobite nekako 1% več povračil ali ne. Poslužujte se te ugodnosti, začnite kupovati proti gotovini!

Prilagamo prijavo, katero pošljite vodstvu zadruga, da Vam lahko olajša plačevanje sedanjega dolga ali potrebnega depozita, nakar lahko začnete kupovati proti gotovini.

Da se gotovinska prodaja čimbolj doseže, je sklenil upravni odbor zadruga, da se pri takojšnjem plačilu za kurivo (premog, drva, kolobarje) računa 2% blagajniški skonto, ki se odbije pri računu samem — to pa le v slučaju, ako se račun poravna tekom 5 dni po izstavitvi.

**Upravni odbor Nabavljalne zadruga uslužbencev drž. železnic
v Ljubljani**

Nabavljalni zadrugi uslužbencev drž. železnic po prodajalni

v Ljubljani
Mariboru

Podpisani nameravam odvzemati živila počenši s 1. ....
samo proti gotovini.

Sedanji dolg na živilih naj se mi odtegne počenši s 1. ....
v ..... obrokih.

Ker sem na progi in ne hodim osebno kupovat in ne plačevat, vplačam vlogo v višini mesečnega nakupa živil v znesku Din .....
tako po položnici (v ..... mesečnih obrokih).

(Za člane na progi.) Vplačam zneske računov za poslana živila po
poštni položnici tekom 5 dni po izstavitvi računa.

V ....., dne .....

Podpis člana: .....

čl. šte.: .....

naslov, službena edinica: .....

Nepotrebno se črta.

Rešenje upravnega odbora dne .....

Dovoli se odplačilo dolga v ..... obrokih.

Dovoli se odplačilo depozita v ..... obrokih.

